

:: Ochrana ptačkoch ::

Chraňme še od planeho tovaru! Ku špechetnemu cilu ochrani ptačkoch l'em take nastroje su dobre a originalne, chtore na dñe l'iteri M O K vtláčene maju.

Kupujce uct. čitatel'e pre chasnovitich ptačkoch kumštovne dudli, žeby v zime mal'i še kdze scahnuc, včas parovaňa dobre hñízdo. Pozastavajme žimušne žl'abki na potravu pre ptačkoch, žeby v zime od hladu řezahinul'i.

Originalne naj'epšeho virobku, a cil'u najprimernejše kumštovne dudli, i karmne nastroje najpevnejši prosto z fabriki špecialnej treba dac doňesc:

z peršej uherškej fabriki na dudli a na ptače hñízdo i karmne žl'abki, najitel' fabriki:

Kühnel Márton, Baranya-Kárasz, posta Szászvár.

Kumištovne dudli a ptače hñízda na to suce, žeby sme s nima v zahradach usalašic a rozmnožic mohl'i tote v dudloch hñízda majuce ptački, obzvaštie šikorki, chtore pre nedostatek dudlovich stromoch, na škodu ovocinarstva, bars vihinnul'i. Poňeavč tote ptački najradši vov opuščenich dudloch žolnoch ptačkoch hñízda robja, moj fabrikat temu žolnovemu hñízdu podobne z falatka naturalneho dreva je shotoveni.

Kontraktom som zaviazani l'em taku fajtu mustroch dudlovich fabrikovac, chtora skerz *Uherško krajinskí ornithologicni central* (Magyar kir. Ornithologai Központ) je za dobru uznata, za to su na mojich fabrikatoch znaki ustava: *M O K*.

Fabrikujem nasledujice mustre dudloch a žimušnich karmnich žl'abkoch:

Muster A: pre šikorki a tim podobne ptački.

Muster B: pre škorcoch atd.

Muster C: so štirouhl'astu vel'ku dzirku pre slavikoch atd.

Muster D: pre dzivich holuboch a podobnej vel'kosci ptačkoch.

Najlepší je z mustroch *A, B 9/10* častki, a z mustra *C 1/10* častku i s mustrom *D* obštelovac.

Nastroje na žimušne karmeňe.

Chalupka na karmeňe: na betonovim fundamentce, pre vekše zahradi a parki.

Chalupka na furmu holubníka na slupe stojaca, pre menše zahradi.

Ladička na karmeňe, na mur abo na plot zavešic.

Žl'abek ku oblaku.

— CENNIK —

Dudlovo hñízdo, Muster A	- K 85 f	Chalupka na karmeňe bez nohoc	K 18:-
" " " B	1 K 10 f	To iste s nohami	K 32:-
" " " C	- K 70 f	Chalupka na furmu holubníka	K 10:-
" " " D	2 K 50 f	Ladička na karmeňe	K 10:-
Žl'abek ku oblaku	2 K 50 f		

Ptači kolač, ku žimušnemu karmeňu, z loju a zos jadroch zrobenci, v pol kilovich falatoch, jedno kilo 1 koruna. Poštovi pakl'ik 5 kilovi 5 koruni.

Ceni spolu s pakovaňom, na štacion Szászvár-Máza, abo na poštu Szászvár, pri predešlemu poslaňu peňezech, abo na poštovu dobirku (utánvétel) še rozumic maju.

Obrazkovi ceník v ňim naučené ku chasnovaňu nastrojoch zadarmo, franko pošl'em.

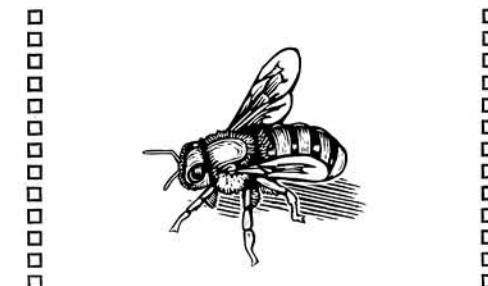
PČOLARSTVO

kratka nauka o pčoloch
pre vichodnoslovenski ľud

::: napisal :::
a s podporovaňom „Šarišského Gazdovského Spolku“ vidal

ZSEBRÁCZKY GÉZA

:: pl'eban obci Palocsa (Sáros). ::

EPERJES. :: Tlačareň KÓSCH ÁRPÁD-a. :: 1910.

Gejza Žebracki (1869 Prešov - 1951 Bardijov) teolog, ośvetovi a vlastivedni pracovník. Po skončeniu gimnazia v Prešove še učil za pľebana v Košicach. Višveceni kapelančil v Solívare, v rokoch 1900 – 1912 pľebančil v Plavču. V Bardijove, dze bul pľebanom od 1913-oho, došahnu viznačne cirkevne i občanske postaveňe – stal še generalnim vikarom a papežskim prelatom, vid mescicke muzeum, podpredsedal Zvezu Slovenskich Muzejoch, a od roku 1924 bul i bardijovskim starostom (birovom).

Publikoval po maďarski i vichodoslovenski, po *Pčolarstve* vidal roku 1915 klapancije *Hluchi Koval' majster prakovski*, a podľa prof. Halagi stojí i za *Šlabikarom a peršu čítanku pre počatne vichodoslovenske školi* z roku 1919.

Žebrackoho pisomni prejav doklada mescicku podobu vichodnej slovenčini v Šarišu, charakteristicku redukovaňom *ch* na *h* a univerzalnima *š*, *ž* i na mesce polumechkých *š*, *ž*.

Faksimile vidalo Vichodoslovenske združenie VALAL Petrikovce 2011
web: ilonas.net/valal e-mail: valal@ilonas.net

ISBN: 978-80-970381-2-0

9 7 8 8 0 9 7 0 3 8 1 2 0

.. **Vihotoveň** ..

Šlósarskej roboti budovnej a kunštovej.

**Galvanizovaň so zlatom, stribrom,
mošadzu, medzu, niklovaň a poliro-
vaňe v najdokonal'ejšim virobku.** □

Všeliake drutovo ploti a ohradi ku zahradom, na kapuri. Drutovo matrace, železne stoli, stolki a do chižoch suce veci. □ □

Robota peršej klasi najlepša.

□ □ **Solidne ceni.** □ □

BUCHNER BÉLA

ipartelepe

■ ■ Telefon 300.

Kassa, Galamb-utca 30.

■ ■ Sürgönycím:
Buchner Kassa.

.. **Készít** ..

minden- nemű épület- és műlakatos-munkát.

Galvanizálási munkát is, ú. m.: aranyozást, ezüstözést, sárga- és vörösrezezást, niklezést és fémcíszolást a legtökéletesebb kivitelben. □ □

Mindennemű sodronyfonat-árú. Kerítések, kapuk, rosták, szőlőbogyózók, ágybetétek □ □ és vasbútorok. □ □

Elsőrendű munka. □ **Szolid árak.**

■■■ EPERJESI TAKARÉKPÉNZTÁR ■■■ PREŠOVSKA (STARA) ŠPARKASSA

Založena v roku 1844-im.

Prešovska Šparkassa je jedna z najdavnejších a najsolidnejších peňažních ustavov calej krajini.

Zakladni kapital od 1910-eho roku obnaša **1.200,000**, t. j. jeden mil'ion dvastokrattišic korunoch.

Cennich papiroch ma Šparkassa **3.000,000**, t. j. tri mil'ioni korunoch.

V Šparkašse vložene **vkladi** na 31-eho decembra roku 1909. na **8290** knížečkoch urobja kapitalu: **9.344,038·36** kor, t. j. bl'izko puldešata mil'ioni korunoch.

Veksl'ovi obchod 1909-eho roku urobi **2.965,211·23**, t. j. dva mil'ioni dzevecstokrat-sescdzešatpejc tišic dvasto-jedenac korunoch.

Hipotekarne požički koncu roku 1909-eho urobja **2.773,902·21** korunoch.

Caloročni (1909) peňažni obchod Šparkassi urobi **76.882,553·94** korunoch.

Pri uradnim vikazu tichto numeroch, a obchodnich vi-sledkoch každi uzna, že Prešovskej (starej) Šparkassi ňepotreбno agitovac, žebi proci konkurrencii cudzich „ustred-ňich“ budapeščanskich bankoch obecenstvo ku sebe privabela.

Duvernosc obecenstva proci Prešovskej Špar-kassi od založenia, prez **66 roki**, z roka na rok je vše vekša. PRESOVSKA ŠPARKASSA prijima vkladi, od ňich visoke procenta dava.

Za najlacnejše interassi **dava požički** na veksl'e, na domi, na rol'e, na majetki, na dlužne l'isti, na cenne papire, na zlate a striborne veci.

Každoroéne kolo 1500 korunoch dava na dobrovité kulturalne ciľ'e.

Premiňa amerikanske a cudzožemske peňeži na našo peňeži. □ Najtunši prostredkuje pošilaňe peňežoch do Ameriki a chtorichkol'vek druhich krajoch.

Prešovska Šparkassa: Takarékpénztár, Eperjes

Főutca 71.

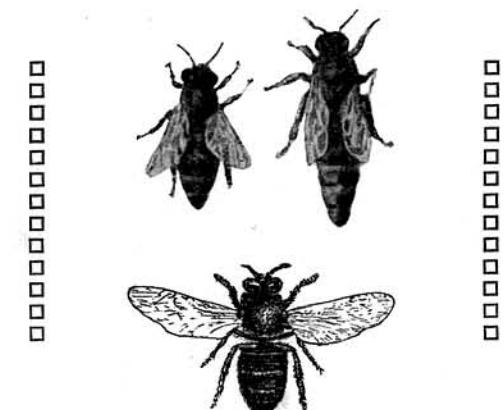
PČOLARSTVO

kratka nauka o pčoloch
pre východoslovenski ľud

:: :: napisal :: ::
a s podporovaňom „Šarišského Gazdovského Spolku“ vidal

ZSEBRÁCZKY GÉZA

:: pl'eban obci Palocsa (Sáros). ::

AKCIONARNA ŠPARKASSA ŠARIŠSKÉJ STOĽICI

(SÁROSVÁRMEGYEI TAKARÉKPÉNZTÁR
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG) :: :: ::

EPERJES, FŐUTCA 79.

Prijima vkladi na **4%** -vo rovne :: ■ Požički
dame pri mirnich interes-

soch na veksl'e, domi a role, na cenne papiere, na zlate- a stiberne veci. ■ Pri najl'epších cenoch premiňame ameríkske a cudze peňeži. ■ Pošilaťe peňežoch do Ameriky najtunší prostredkujeme.

ŠPECERAJ
Delicatessi

Tee ■ Rum
Šampaňer
Vino ■ Pivo
Kvašne vodi.

KUN SÁNDOR

ezelőtt HOLÉNIA
EPERJES, FŐUTCA 71.
Takarékpénztár-épület.
Alapítva 1863.

Špecialitaš:

Panřenski mjad : Plastovi mjad : S ma-
šinu vibiraní mjad z štatnu zlatu medailu
a druhima premiami viznačeného pôolarstva
pana Zsebráczky Géza pl'ebana z Palocsa

■ Požički
dame pri
mirnich
interes-

soch na veksl'e, domi a role, na cenne papiere, na zlate- a stiberne veci. ■ Pri najl'epších cenoch premiňame ameríkske a cudze peňeži. ■ Pošilaťe peňežoch do Ameriky najtunší prostredkujeme.

= FÚSZER
Csemege

Tea ■ Rum
Pezsgő
Bor ■ Sör
Ásványvizek.

Különlegesség:
Szűzméz :: Lépesméz :: Pergetett
mész, Zsebráczky Géza palocai plébános
úrnak állami aranyéremmel és egyéb dijakkal
kituntetett ménheszéteből :: :: ::

— KISSZEBENI TAKARÉKPÉNZTÁR — SEBINOVSKA ŠPARKASSA

starodavni solidni peňežni ustav.
Pri najl'epších podminkoch prijima vkladi kedi-
kol'vek bez vipovedzeňa jich ai nazad viplaci. ::
— Peňeži požičia za najlacnejše procenta. —

— P'colare pozor! —
:: Fabrika :: KÜHNEL MÁRTON faárúgyára
dreveneho tovaru Baranya-Kárász posta: Szászvár

predava lajstnički na ramiki do pňakoch, s cirkulakom rezane, s mašinu hubl'ovane, perzej klassi, bez halpoch, šumni, suchi tovar.

Jeden 5 kilovi pakl'ik na poštce v jakejkol'vek širokosci a hrubosci, na dlužku vedľ'a žadosci porezano. Chto peňeži napredok posl'e za 4'koruni, na poštovu dobírku (postautánvét) 4 kor. 20 fillére kdzekol'vek fanko še pošila.

Lajstnički na troch stranoch hubl'ovane. Hubl'ovaňe štvartej strani o 10% procenta drakše.

GIRÁLTI TAKARÉKPÉNZTÁR R.T. Giraltovska Šparkassa Akcionarna Společnosć.

Oznám! Pozorujce Gazdove! Ked chcece, žebi sce z česko zarobenich peňežoch svojich dobrí a pevni užitek mal'i, vložce peňeži svojo do **Giraltovskej Šparkassi**. ■ Tota Šparkassa všemožie še usíluje svojim klientom žadosce vipedlíc a peňeži jejich spravedl'ive a svedomite zachovavajice **od nich 4 1/2 procenta dava**. ■ Taktiž ked mace potrebu na peňeži z najveksu duveru možece še tam obrací, lacno a na skoro pridzece ku peňežom. ■ Na otazki každemu zdčeňne dame odpovedz, chto l'em vstupuje s nami do obchodneho behu. ■ Ņezameškajce tehdí ku nam še obrací, ked chcece mudro ťafaric s peňezmi. ■ Ņemudra a ťerozumna vec je, vel'o žalosci a trapeňa zapričňuje temu, chto svojo peňeži cudzim, ūznamim l'udzom, na ūbezpečne mesca dava pod opaternosc. ■ Giraltovska Šparkassa je pevni, solidni peňežni ustav tutejšich gazdoch! Svoj ku svojemu!

KOBILICZ FRIGYES

■ kőfaragó-üzlete Eperjesen. ■

sklad kameňarskej roboti

v PREŠOVE,

Kassai-út 8–10.

Nagy érem.
Vel'ka premia.

Nagy érem.
Vel'ka premia.

Virabja a vihotovuje kamene pomníki ♦ križe

všeňiaké kamene pomníki ♦ križe
na hrob, alebo na polo. □ Predava: železne i porcellanovo
figuri, farbene i žel'ezne križe, pozlacene i umučeňne
pozlacene mal'ovane ... (crucifixi), žel'ezne štahitki, lampaše ku križom. ...

Pčolare pozor!

Vlastitel' peršeho uherskeho obchodneho pčolarskeho ustavu

KÜHNE FERENCZ UTÓDA

Budapest, I., Attila-utca pod 99. numerom

odporuča svoj bohatu zaopatreni sklad z najlepších a z najzodpovednejších pňakoch, chtore z dobreho materialu precizne a svedomite su virobene, dal'ej všeňiaké ku pčolarenu potrebne nastroje, sersami v najlepšim kvalitašu za lacnu cenu. Najnovši ceník s obrázkami v uherskej abo v ňemeckej reči zadarmo franko, tak ai jakekol'vek poradi a višteľ'eňe.

Chasen a užitečnosć pčolarstva.

šilovni, řikovni gazda v ſicke prostredki ma použivac ku temu, žebi svojo dochodki rozmnožil. Z tich prostredkoch na našich od naturi chudobnich horňackich krajoch veľkej znamenitosti su ňektere menše gazdovske zaobiraňa, jak ku prikladu ovocinarstvo, kertisstvo, chovanie drobízgu, domašních zajacoch atd. a medzi tima jeden z najvzacnejších pomocnich prostredkoch maleho gazdi je **pčolarstvo**, v chtorim ňem do ňeho vložení kapital hojne procenta priňeše gazdovi, ale bohatu zaplati pri pčoloch vinaložení čas i robotu.

Pčolar ňe ore, ňe ſeje, preči ſe mu rodzi a pri tej urodi nicto ňema ſkodi, ba co vecej ten, chto pčoli trime, calemu kraju chasnuje.

Každa uroda zo Žemi vzata, totu Žem chudobnejšu učini, tak, že ked Žemi ňevracime daco z teho co sme z ňej vžali, vtedi Žem viharujeme, a ona nam časom žadnej urodi ňeda; jediňe pčolarstvo je take, chtore Žem ňeviuživa, ba aňi obrabjaňe Žemi ňepožaduje, tehdí takrečeno za darmo vidava zo ſebe požehnaňe, pokladi take, chtore inakši bez pčoloch zahiňu a ňikemu chasnu ňedoňešu.

Že keľo dochodku priňešu pčoli, na to pevnu odpovedz dac ňemožeme, lebo to zaviši od všeňiakich okoličnoscoch, od mesca, od paši, od chvíli, od pňakoch, od zaobchadzaňa a vecej abo menej ſikovneho balovaňa s pčolami. Pred sto rokami sme malo znať o životce pčoloch, vtedi dochodek pčolarstva zavišel od ſčesca, teraz ale, od kedi tajemstva života pčoloch pozname, od kedi ňem vov dudloch, ſtromovich pňakoch, a ſlamenich košoch trimeme pčoli, ale v takich bivaňoch, do chtorich popatric a pracu pčoloch vedla našej dzeki provadzic možeme, od tedi osoňosć z pčolarstva ňezaviš od ſčesca, ale od našej virozumnosći.

Ked pri takich okoličnoscoch i pred sto rokami maľi ľudze chasnu zos pčolarstva — lebo však inakši bi ňebuli trimali pčoli — tim pevnejši ſím potverdzovac, že ono teraz ešči chasnovitejše.

Peňežni dochodek je bars rozlični, dakedi bars mali, dakedi primerano ňesmirni, pri virozumnemu pčolareňu jedno na druhe od jedneho pňaka može rachovac 10 – 12 kila mjadu,

a poňevač cena jedneho pŕnaka s pčolami je 20–24 koruni, dochodek je tehdi 50% procentovi. Kedbi sme ale s ohľedom na plane roki i ten strední dochodek na 25%, procenta zniželi, i tak možeme povedzic, že z níčeho inšeho níť takeho dochodku jak zos pčolarstva.

Peňeži vov šparkašše najvecej 4–5% procenta donašaju, poľne gazdovstvo 6–8% procenta chasnu donaša, a keľo treba pri temu gazdovi napredok placic, do budinkoch, do roli, na statek, na nastroje, keľo še mu treba napracovač, naznojic ešči i pri druhich menších gazdovskich zaobiraňoch treba investicie, chto n. pr. ovocne stromi chce sadzic, muši mac funduše, zahradí (a potom po sadzeňu dluho čekac... ovoce potomkom zostaňu); pri chovaňu drobizgu treba tiž mesca, budinki, pašvisko atd. Pri pčolarstve to v šicko odpadne, investicie, zadavki su ňevelke, v zime pčolar całkom šlebodní a v lese i pri najpilnejších pčolarskych pracoch ňe sме na telo zavjazane, žebi sme ostatne gazdovske roboti svojo odkončiť nemohli.

Okrem teho davna skušenosc je, že plane gazdovske roki običajne dobre bivaju na pčolarstvo, mudre pčolareňe je tehdi prirodna vinahrada včas ňeurodi, ked ale v gazdovstve hojni rok mame, vtedi lehko precpriime to, ked zos pčoloch dochodek ſe zmenšuje.

Za tote prednosce svojo požaduje od nas pčolarstvo virozumnosc, ušilovnosc, piłnosc, vitervanlivosc a nadevšecko šikovnu praktičnosc, bo ked tote vlastnosce ňemame, i dochodek nas miňe.

Možno, že i pri najvekšej piłnosci sklameme ſe vov rachunkoch, z teho ale ešči ňenasleduje to, že praca naša daremna bula, bo pčoli su nam i inakšim spusobom v prirodze užitečne. Znamo je totižto, že z kvetu ťem vtedi zostaňe ovoc, ked ſe kvetovi prašek z jedneho kvetu na druhu dostaňe, takim spusobom ſe kvet paruje a plod, ovoc ſe zaviaže. Pravdu tehotu visloveňa preukazali ňektere gazdove s probam, chtore na priklad pri kvetu bielej trebikoňini robeli. Ohradzeli totižto 20 flance bielej trebikoňini, tak, že diždž, viter, slunko ſe kuňim dostaſi, ale pčoli ſe ňemohli kuňim dostač a preukazalo ſe, že z tich 20 flancoch ňebulo ťem 30 řemjačka, z druhich 20 flancoch ale, po chtorich pčoli šlebodňie chodzeli, bulo 2290 řemjačka.

Ne mala je aňi kulturalna važnosc pčolarstva, ai mravni chasen donaša taki, že oplaci ſe oňim paru slova spomnuc.

Pčolarstvo ſe zaisce ňevinnu pracu nazivac može, chtora chladnokervnosc a cerpežlivosc požaduje od človeka, ucišuje tehdi ducha človekoveho, ale i mravi jeho šlechetnejše učini, bo ňepočetne krasne prikladi učime ſe zo života pčoloch.

OZNAMI.

NAŠA ZASTAVA

Politické a společenske novinky s obrazkami pre východoslovenski ľud.

Redakcia: EPERJES, Rózsa-utca 6.
Número telefonu redakcie 72.

... Vidavatelia...
u Kósch Árpáda, Főutca 59.
... Número telefonu vidavatelia 59. ...

Cheque-numero už. kral. poštovéj šparkassi
10,658.

**Najlepše, najtuňše jedine
novinky „po našemu“.**

Vichadzaju každi tidzeň,
v nedzeli.

Zsebráczky Géza, rk. pl'eban v obci Palocsa (Sáros) ma

PČOLARSTVO

so štatnu zlatu medaliu, a s minister-
skim honorarom viznačene, v chto-
rim je ku dostaňu panňensi plastovi
majd v amerikanskich boxis-och, v kraj. spolk. ramikoch, a vo vel'kich
Boczonádi-ramikoch, taktiž s mašinu vibirani majd perzej klassi. ■

Obšah kňižki.

	Strana
Chasen a užitečnosť pčolarstva	3
Prirodopis pčoloch	6
matka	6
robotne pčoli	8
trudi	9
Rozlične fajti pčoloch	10
Pašvisko pčoloch	10
Zaobchadzaňe s pčolami	11
Počatek pčolareňa	12
Kdze a jak postavíci pčolník?	13
S kel' o pňakami započač pčolareňe?	14
Jak mame kupovac pčoli?	15
Jak mame kupene pčoli prenašac?	16
Bivaňe pčoloch: ul', pňak	16
Slamene koše	16
Ramikovo pňaki	16
A. Krajinskí spolkovi pňak	18
B. Običajne sproste koše s verchníma ladičkami	20
C. Boczonádi pňak	20
D. " slamene koše	23
E. " podkladi pod koše	23
Sersam a nastroje ku pčolareňu potrebne	24
Dopatravanie pčoloch od jari do žimi...	26
Jar (čisceňe)	26
L'eto (rojeňe)	29
Kumštovne roje	30
Chovaňe matkoch do rezervi	32
Ješeň (vibiraňe mjadu)	33
Žima	35
Urodzaj pčolarstva: mjad a vosk	36
Chorosce pčoloch	37
Šepracel'e pčoloch	38
Zakoni na pčolarstvo še scahujuice	39
Krajinske inštitucie pčolarstva še tikajice	40
Pčolarska štatistika	41
Dokončenie	43

Z teho, že jak oňi še jedno s druhim spojuju, vidzime, že i mi po jedinki ňič, abo malo vladame, so spojenima šilami zazračnej moci mame.

Familiarna svornosc pčoloch je najkrajša, ſepatra na svoj chasen, ťem na dobre calej společnosci, za totu pracuju a ked treba, ju i životom svojim obraňuju; ňečekaju odplatu, ňe pochvalu, ňeboja še pokuti, ale konaju svoju od Boha predpisanu povinnosć, jak udi najstatečnejšeho ľudskeho společenstva, to ňeznaju ľepší konac.

Pčola je mudre, virozumne džviratko, balovaňe zos pčolami ťem vtedi še nam budze dobre daric, ked i mi virozumne budzeme, pčolar, še tehdi ušilovne učic muši.

Pčolarstvo zahraňi nas od ťenivosci, co je žiridlo v ſickeho zleho, pčolarovi ſe ňikda ňe cne, a chto ſebe raz pčoli zamiluje, ten jich ňeopušči *aňi pre karčmu*, aňi pre zabavu, bo vov pčolníku vše abo vov ſtudirovaňu kolo pčoloch každi čas najdze najmilšu a pritim ňevinu kratochvílu.

Pčolarstvo ľudze jakehokoľvek stavu provadzic možu, predci ale v peršim radze pčolka je *domaňi stateček chudobneho človeka*, gazdi, chtoremu pčolki z daľekich poľoch, lukoch, lesoch, rubaňoch sbiraju, znašaju pokladi, chtore bi inakši naňi višli. Pčolareňe ňezaviši aňi od ſkromnosći maleho fundušu, aňi od maľučkosći roľoch, aňi od nedostatku kapitalu.

Sama ovoc pčolareňa, to jest mjad je mila lakutka tak malemu jak velkemu, v domačnosći ku jedlom chasnovani mjad je ľepší a zdravší jak cuker a chtorakoľvek omasta, a ked mjadu napredaj mame, řit starosći, či ho predame, hoc bi sme ai dzešecraz teľo maľi, v ſicko ſe na ťehko odpreda.

Pčoli tehdi každi gazda bi mal trimac, prinajmeňej teľo, ţebi pre dom mal dosc mjadu mesto cukru, a ţebi i okrem teľo dochodku mal. V dobre sporadanim gazdovstve gazdiňa z drobízgu bi mala ošatcic cali dom, a gazda zos dochodku pčoloch okrem doma zchASNovaného mjadu, prinajmeňej porciu a v ſické druhe podački zaplacic.

O životce pčoloch, o pčolareňu rozlične krasne, mudre, preveľike kňihi jest popisane v každej reči, ťem jediňe vov vichodnoslovenskej ťarišskej reči „*po našemu*“ ešci ňichto ňič ňepisal našemu dobremu ľudu. Pevne i to je jedna z pričinoch, že na našich krajoch vov pčolareňu ňevidno žadneho pokroku. Ku pčolareňu, ţebi ſe nam dobre darilo, rozumic treba, učic ſe treba. V nasledujicich člankoch je tota najkratša a najpotrebnejša nauka pre tich gazdoch, chtore pčolki — tich najtunších robotníkoch chudobneho človeka (chtore ňikda ňeſtrajkuju, ňepitaju podvišeňe placi, ňevipovedaju službu) — trimac, s ňima virozumne balovac a z nich užitek mac chceju.

Prirodopis pčoloch.

Pčoli su vov společnosci žijuce užitečne chrobački, chtore dakedi v dziviňe žili a še množili, níž človek jejich chasnovitosc poznal a jich pre svoj užitek chovac počal.

V jednom uľu společne prebivajice pčoli menujeme *fameľiu, rodzinu*.

Matka (kral'ovna).

Robotna pčola.

Truda.

Každa zdrava fameľia pozustava:
z jednej *matky* (kraľovna),
z veľo *robotnicoch*,
a zos isteho počtu *trudoch*.

1. Medzi tima trojakima pčolami v každej fameľii **matka** ma najvažnejšu ulohu, lebo v zdravej fameľii ľem ona jedina ňeš vajička, z chtorich zaš matki, robotníce a trudi povstaňu.

Matku z pomedzi druhich pčoloch poznac potim, že je dlukša, nožki tiž dlukše a žoltejšie ma, skridla, kratše a uzše, tak, že še ľem na poli s ňima zakric može. Žadlo ma matka, ale ňe take ostre jak robotne pčoli maju. Matka žadlo zrídka chasnuje, chibať ked ju človek bars pricišne, abo ked s druhu matku o predinosc kraľovstva bojovac muší.

Dožije vek 3 do 5 rokoch. Za mlada je žoltejšej farbi, pozdnejši očucha še z ňej šersc a cmavša ostaňe.

Matka z takeho isteho vajička povstaňe jak ai robotna pčola. Z položenich vajičkoch totiž vindu na treći dzeň male hušeňice, chtore še *plod* menuju. Jednu z nich pčoli za 6 dňi mocnejši a lepši karmja, i običajne na kraju plastoč vikarmenej a lepši virovnutej hušeñici *puppa* zostaňe na 9-ti dzeň, po temu o 7–8 dňi, tehdi na 16-ti abo 17-ti dzeň po uloženiu vajička vindze z koliski, chtorej verch sama prezre, pčola *kraľovna*. Da o tri dňi, ked šumni, cichi čas, kolo predpoladnejšej 10-tej do popoladnejšej 4-tej hodzini višeci z uľa a toto višitovaňe teforaz opakuje, níž še s *trudu* (so samcom) ňesparuje. Ked čas plani je, parovaňe i na 4–5 tiždňe še oddaňi. Dnuka v uľu *kraľovna* še ňikda ňezvikla parovac. Parovaňe visoko v lufce še staňe a s tim jedinim parovaňom *kraľovna* na cali svoj plodnu (odbehau) **matku** zostaňe, od

Dokončenie.

V tej kňižčke ňe je spisano všicko, co o pčolarstve znac mame, však jest spisovatele, chtore vov vecej tišic stranovej velkej kňižki pisali o pčoli a predči ňe je jich kňižka dokonala. (Ja sam mam višej 100 kňižkoch pčolarskich všeňiacej reči.) Tim meňe možno na 42 stranoch dokonali opis pčoloch a pčolareňa podac.

Telo ale na každi spusob jest v tej kňižčki, keľo každemu pčolarovi počatníkovi znac ňevihnutedelne potrebno. Ozdaj i skušeni pčolar najdze v ňej daco noveho a ked vecej, hociem najpotrebnejše znamosce pčolarske **po slovenski „po našemu“**, v tej reči, v chtorej nam o pčolarstve ešci ňikda ňepisal.

Sprovadzam v tej kňižčki čitateľa vedľa mojej vlastnej višej 20 ročnej skušenosci pčolarskej od včas jari do tvardej žimi, z kroka na krok, prez cali rok vov pčolareňu caloročnim. Chto radi a viučovaňe mojo prijme, ten dobrim pčolarom ostaňe, a ňebudze sanovac čas a pracu, chtoru na pčolarstvo vinaložel, za ten trud hojne obdarovani budze.

Nedokonalosc tej kratkej kňižčki a v ňej spisanich vičeňoch muši ale každi pčolar napravic s tim, že navščivi čim vecej pčolníki svojich blízich a daľsich sušedoch, a skerz vtipitovaňe, patreňe, pozorovaňe skušenejších pčoloch nauči ře praktiku pčolarstva.

Pčolare su všicke dobreho šerdca l'udze, vdzečne ukažu počatníkovi a kollegovi svojemu svoj spusob pčolareňa, svoju Šikovnosť.

Toto, co s očami vidzime, vecej je osožne, jak to, co ľem čítame.

Teoriu spojujme sos praktiku, to jest virozumnosc s čitanom kňižkoch spojujme s pčolarsku Šikovnoscu vlastnich rukoch, a tak ku zasluženemu vikvitnucu **vidzvihneme pčolarstvo našej milej vlasti krajini Uherskej!**

Z tej štatistiky še učime to, že:

1. tota častka krajinskeho gazdovstva, chtora krajiňe ročni dochodek višej **štiroch mil'ion korunoch** dava, ňezasluži bic spoňevažena, ale je važna, tak z verchu jak z doli podporovaňa hodna;

2. v našich stolicoch pčolarstvo upaduje,* bo ľudze virozumni spusob pčolareňa ňemaju še kdze učic;

3. ked pčolarstvo v našich stolicoch vecej še rozšíri a virozumnejšim spusobom še provadzic budze (klimatičnim okoličnoscom primerano), dochodek pčolarstva v každej z našich stoličoch **dzešecraz vekši može bic**, jak je teraz.

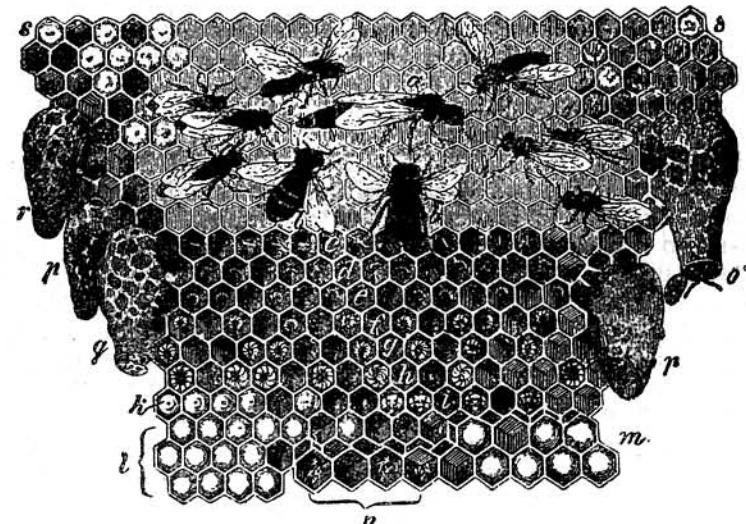
jedineho parovaňa cali život vajca ňeša a vecej v životce parovac še ňevzikla.

Truda pri parovaňu svoj život utraci. Jak še matka od trudi ošlebodzi, vraci še do uľa, z chtoreho okrem rojeňa vecej ňevichadza. Oplodňenu kraľovnu, chtora v dobrej moci, poznac može potim, že jej zadek nabergňe, spuchňe, pomali, českľivo chodzi; ňeoplodňena kraľovna cenka, chitra a bojažliva; vicharovana, stara kraľovna matka oležena, cmava, a običajne bars ošarpane male skridelka ma.

Po parovaňu običajne na druhu dzeň počina matka vajčka klasc.

Tota okoličnosť, že zos každeho vajčka robotnej pčoli (to jest z vajčka, z chtoreho ňe samec, ale samica ma vinsc), abo i zos takej robotnickej hušeňici, chtorej ešci ňit tidzeň kraľovnu vichovac možu pčoli, je bars važna pre pčolara. Bo ked fameľia utracela matku (bez matki obstac ňemože, skorej pozdnejši zahinuc muši), vtedi ľem falatek z takeho sušu, v chtorim nakladzene vajčka, abo mladi, zreti, ale ešci ňezaľkriti plod jest, treba vložiť pčolom do uľa, a oňi v tim sušu hned pod jednu nocu narobja koliski pre vecej kraľovne, a z hušeňičkoch s mocnym karmeňom virostňu kraľovne, chtore na 12-i, 14-i, najpozdnejši na 16-i dzeň z koliskoch povichadzaju.

Plodnosť matky je v persich dvoch rokoch najvekša, v tim veku, v ľetušnich mešacoch matka za jedini dzeň dva i

Život pčoloch: a) Matka (kral'ovna). b) Truda. c) Robotne pčoli. d), e), f), g), h), i) 1-5 dňovo hušeňički. l) Zakriti plod (mladež) robotnich pčoloch. m) Zakriti plod (mladež) trudoch. n) Vichadzajaca kral'ovna. p), r), q), o) Kral'ovnej koliski.

* Že upaduje, to vidzime z teho, že dakedi vekše bulo, teraz je menše; a že je vera bars male, to ukazuje, že ked 4 mil'ioni rozdzel'ime medzi 60 stol'icami Uherškej, padlo bi na jednu stol'icu bl'izko 70 tišic koruni, a v našich stoličoch ňit l'em 19, 20, jedno na druhe 30 tišic.

tri tišic vajička zloži, prez cali tehdi život svoj kolo 20–25 milióni vajičkoch znešie jedna matka. Pozdnejší plodnosť matky zoslabneje, niž ku koncu, ked matka už bars stara, vtedi ľem ňeoplodnene vajca kladze, z chtorich ľem trudi vichadzaju. Preto staršu jak tri ročnu matku oddať treba z uľa.

Ten nasledkom zostareňa, zoslabeňa, abo ňedokonaleho oplodneneja povstavajici ňeporadek, potom poznať možeme, že s voskom zakriti plod na sušu ňe je rovni, ale harbati. Na sušu jest totiž okrem koliski kralovnej dvojnosobne dzirečki, bunki, abo celli, chizečki: v najmenších robotne pčoli rostňu, vov vekšich trudi rostňu. Ked ale matka ňeoplodnene vajca kladze i do malich celoch, trudi še v nich ňeznaju zmescic, zato sebe celli ňe na širku, ale na zvišku zvekšuju, to jest cella ňerovna, ale harbata.

2. Robotne pčoli su pracujica čeladz famelii, chtore še v najmenších celoch uľahňu, su samice ale plodník jejich je ňedokonali, ňesuci ku parovaňu. Staňe še sice, že i robotne pčoli kladu vajička, ked jím matka zahinula, ale z tich vajičkoch, poňevač su ňeoplodnene, ľem trudi povstaňuc možu. Taka vajca ňešuca robotna pčola še menuje *falečnu matku*, chtoru vo famelii obačic a poznať možeme potom, že – poňevač jich naraz vecej jest – nachadzame cale kupki vajičkoch vov celoch ňe ľem na dno, ale i na sceni (najbaržej trudovich celoch) ňeporadkom, sem a tam poprišipovane.

Robotne pčoli povstaňu z oplodnenich skerz matku znešenich vajičkoch. O 3 dni vindu z nich hušeňički, o daľše 5 dni budu z nich puppi, chtore v celoch s cenučkim dziravim voskom prikríte zostaňu za 12–13 dni, jak bledé, meke pčolki vindu z celli. Cale toto virotnuce terva tehdi $3 + 5 + 12 =$ dovedna 20, abo 21 dni. V perše 8 dni ňevichadzaju von, ale službu pestunkoch konaju pri mlademu plodu, kteri karmia, zochrívaju. Jejich povinnoscu je ai karmeňe kralovnej. Od 8-meho dňa, ked šumni čas, kolo poladňa vindu mlade pčoli z uľa, uča še litac, „*ihraju ſe*“, opatruju okoľicu svojeho biváňa, žebi sebe zapametať, kdze bivaju, žebi ňezabludeľi. Medzitím v uľu prataju, čisca, s ostrim žadlom obraňuju fameliu proci všickim ňepraceľom, odbiraju a dalej ukladaju mjad, a jak cella še napulňi s mjadom, zakriju ju, tak ai buduju: voscinu, inakši plast suš. (Tote tri mena jedno znača.)

Budovaňe sušu z vosku Še stava, a ten vosk pčoli zo svojeho cela beru, kdiž mjadu, kvetoveho prašku i vodi užívaju, s tim ceplosc svojeho cela rozmnožuju, tak potom do hromadkoch Še pozbijaju, jednodruhe za nožki polapaju, a jak dajaki lancuch obviju toto mesco, kdze suš, plast vibudovaní ma bic. V tej ceploce viznoja zos perscinkoch, šupinkoch cela

pčolarskich robotníkoch obšahnuc može, chto na zadanu prosbu od ministeriumu prijati budze; okrem teho jest každe ľet vecej dva tiždňovich kursoch, na chtore tiž prosbu zadac možno, a každi, chto prijati budze tam vov pčolarstve, i vov hotoveňu pňakoch atd. viučeni budze **zadarmo**.

Chto še do *krajinskeho uherskeho pčolarskeho spolku* zapisac da, za ročnu takstu 5 korunoch (adressa: Országos Magyar Mélhészeti Egyesület Budapest, IV., Veres Pálné-utca 40.), ten okrem *uherskeho* pčolarskeho časopisu „*Magyar Méh*“ všeľake vihodi uživa a pčolarske veci, nastroje tunší kupic može.

Podobnu prednosť obsahuju i tote, chtore su predplatitele *uherskeho* časopisu „*Méhészet*“ (Újpest, Széchenyi-utca 7.) na rok 4 koruni. V tim časopisu pčolarstvo sistemu Boczonádi Še viučic može, ai ku temu potrebne nastroje tuňo kupic možno.

Daľše višvetleňe o inštitucioch pčolarskych obšahnuc može každi vov *Stol'icním Gazdovskim Spolku* chtorejkoľvek z našich stoľicoch.

Pčolarska štatistika.

Urodzaj pčolarstva v calej krajiňe Uherskej v roku 1908-mim.

Rok	Kel'o famel'ie pčoloch bulo		Kel'o metrovich centoch Še produkovalo		Cena caloročneho urodzaju
	v ramiko- v slame- mjadu ?	vich vich nich košoch ?	vosku ?		
1908.	247,244	422,621	43,834	2614	4.204,856 koruni t. j. štirimiliioni dvastoštiritysič osemstopejdešaťšesc koruni.

Urodzaj pčolarstva vo vichodnoslovenských stoľicoch krajini Uherskej v roku 1908-mim.

Stoľica	Kel'o famel'ie pčoloch bulo		Kel'o metrovich centoch Še produkovalo		Cena caloročneho urodzaju
	v ramiko- v slame- mjadu ?	vich vich nich košoch ?	vosku ?		
Abauj . .	1212	7067	404	18	37,536 koruni
Sáros . .	551	4115	196	13	19,064 "
Szepes . .	2438	4409	200	17	20,200 "
Ung . .	444	4012	236	5	20,824 "
Zemplén .	1947	8238	605	16	54,020 "

Najvekši urodzaj jest v stoľici Szolnok-Doboka (205,344 kor.), a Pest-Pilis (184,936 kor.).

ňeulapel, roj vlastnoscu teho zostaňe, na čijim majetku še usadomil, abo chto ho po dvoch dňoch ulapel.

60. §. Ked v dachtorim pčolníku chorosc *nakažlivy hnilobi plodu* vipukňe, a chorosc še rozpozna za nakažlivu, pňaki i s pčolami spalene, zňivočene bic maju. Ked pčolar to ňeučiňi, povinnovata je obecna verchnosc toto zňivočeňe preprovadzic.

95. §. punkt *p)* Prestupek zrobí a so 100 korunovou pokutu ma bic trestani, chto pčoli s nakažlivu čhoroscu hnilobi plodu napadnute ňezňivoči.

Punkt ostatní: Inkvizicia a ustanoveňe chorosci uradne maju bic preprovadzene.

Krajinske inštitucie pčolarstva še tikajice.

Pre pčolarstvo jest ustanoveni jeden *krajinski inšpektor pčolarstva* (adresa: Országos měhészeti felügyelő Budapest, Földmívelésügyi ministerium, V., Országháztér 11.), tak ai dzevec *pčolarske vandrujuce učitel'e*, chtore na pochodi rozdzeľeno, každi po vecej stolicoch vandruju a narod na pčolarstvo viučovac povinnosc maju.

Naš kraj prisluga do IV. pochodu, chtoreho učitel biva v mesce Sárospatak a prisluhaju pod jeho opaternosc nasledujice 7 stolice: **Abaúj**, Bereg, Mármaros, **Sáros**, Szepes, **Ung** i **Zemplén**.

Tak inšpektor, jak učitele povinnovate na každu otazku pčolarstva še tikajicu každemu, chto jim *po uherski* odpiše, po uherski odpovedz dac.

Tote otazki še možu zcahovac na kupeňe pčoloch, pňakoch, nastrojoch, na vistaveňe pčolníkoch a na vičvičeňe vov pčolarstve.

Menovane uradníci všicko višvetľeňe **zadarmo** povinnovate dac pčolarom.

Zemske ministerium zasluženim chudobnim kňažom, duchovnim, učiteľom, rolníkom, lešníkom, hajtolum atd. každoročne da jaku podporu udzeluje skerz darovaňe všeliakich pčolarských sersamoch, ked na to na viššej udanu adresu po uherski pisanu prosbu zadaju.

V krajinskim pčolarskim gazdovstve v mesce Gödöllő, vov dvaročních kursoch **zadarmo** vičvičovaňe za

Pčolník krajinského pčolarstva v Gödöllő.

svojeho cenučičke, ľudskemu oku ňeviditeľne tablički vosku, chtore druhe pčoli porozžuvaju, jedno na druhe ukladaju a tak povstaňe voščina.

Žebi pčoli jedno kilo vosku zrobic mohl'i, muša 10—12 kila mjadu, a kvetoveho prašku strovic, preto je prevel'ika pomoc pčolom, ked jim do uľa hotove plasti vložime.

Vonkajsú pracu pčoli až na 16—18-ti dzeň — po opuščeniu celli — započnu, prinašaju vodi ku pripraveňu pokermu, ku uhašeniu smedu, a ku rozpuščeniu mjadu. Daľej znašaju pčoli sladki nektar zos kvitkoch, chtori vo vlastnim žaludku svojim obraca (invertuju) na mjad, a tak ho do celoch po ukladaju. Daľej sbiraju robotne pčoli kvetoveho prašku, chtori s mjadom na zadne nožki prilepeno prinašaju domu, tak isňe ai lep sbiraju zos pupcoch topoľoch, gestiňoch, jedlicoch, smrekoch, s chtorim dzirkí uľa virovnuju a zalepju, žebi naňich z ňikadzi ňedulo.

Vonka řitajuce pčoli 10—15-raz prez dzeň, obraca še s nasbiranu terchu „nektař“-a abo kvetoveho prašku, a každi raz kolo jednej trecini vahi svojeho vlastneho cela privleču, to jest kedbi jedna robotna pčolka 17 centigramoch može priňesc. A ked prez dzeň 10—15-raz še obraci, to bi 60—90 centigrami urobelo. Preukazana pravda je, že jednej mocnej fameľii prez jedini dzeň jeden, tri ba ai pejc, až do osem kila vahi pribudze.

V jednej fameľii 3—4 kila robotnich pčoloch še nachadza. Na jedno kilo 5600 robotnich pčoloch íde. Na dolskim kraju menše su fameľie, na našich horňackich krajoch zaš početnejšie.

Pčola blízko taka hitra je v řitaňu, jak lastuvka. Odleci na daľekosc 6—7 kilometroch i daľej, tak, že rozšahlosc mesca, po chtorim pčola řita, obnaša viššej 100 □-kilometroch.

Tervaňe života robotnich pčoloch je od $1\frac{1}{2}$ do 7 mešačoch. Ked ulahnuce pčolki pred najvekšu pracu padne, vtedi medzi 5—6 tiždňami še na ňivoč zrobí; ked še pčolka po juliu narodzi, vtedi už ňit telo roboti, uloha jej je zochrivaňe žimušného hñizda, a praca včas na jar, tak jej život dlukší.

3. **Trudi** su samci fameľii. Žadla ňemaju. Hlavu veľku, široku a zadek hrubi, tupi. S mocnim bruňacim hlasom řitaju jedinu ulohu jich je parovac še s kraľovnu. V jednej fameľii jich jest 300, až do 1000, ale ku parovaňu ťem jeden jedini še dostaňe. Vo vekších celoch virastaju, a sice od mešaca apríla a maja počavše, jaknahľe dzeka fameľii ku rojeňu še ukazuje. Za pokerom dostavaju planšu potravu, a jak vindu z celoch ňežru sami, ale robotnice jich karmic muša. Ked kraľovna še už parovala, robotnice jich vecej ňekarmja, od hladu zoslabňuju a konečne od robotnicoch virucene bivaju. Tervaňe

jejich života je tehdi 4–5 mešace. Jak z vajička trudi na treci dzeň vindze hušeňica, po 6-im dňu budze z ňej puppa, a po 15-im dňu vindze truda.

Kraľovna virostne medzi 16 dňoma.

Robotna pčola " 21 "

Truda " 24 "

Rozlične fajti pčoloch.

Pčoloch tu v strednej Európi vecej fajti še chovaju, medzi chtorima tak vo farbi, jak v ľekterich vlastnoscoch rozdziľ jest. **Našo uherske cmave pčoli v šicke dobre vlastnosce maju v sebe**, ľemame tehdi žadnej pričini druhe cudze pčoli žadac. S tim ale ňe je povedzeno to, žežbi sme ku ofrišneňu kervi, na križovaňe i druhe fajti do našich uherskych pčoloch zamišac ľemohli.

Každi pčolar ma spozorovac svojo ule, chtora famelia je najlepša, najušilovnejsa, a tak z tej famelii prichovajme roje. Dobre je i zdaňsich krajoch uherskych take dobre vlastnosce majice pčoli ku ofrišneňu kervi priňešc do pčolníka. Ale ťem zos spoľachliveno, zdraveho mesca, žežbi sme sebe dajaku chorobu ľepivlkekli do pčolníka.

Znameňtejše cudzožemske fajti pčoloch su *Karinthiske* pčoli, švetlej farbi, ku čestemu rojeňu nachiľnosc majuca fajta. *Bosnacke* pčoli su tiž švetle, ale leňivše. *Tal'ianske* pčoli su bars krasnej, vešelej farbi, a dobrej, cichej, spokojnej naturi. Na križovaňe ofrišneňe s našu uhersku fajtu, každa z višej menovanich fajtoch je dobra.

Pašvisko pčoloch.

Mjad, chtori od pčoloch dostavame, ňe je jednaki, ale vedla paši, chtoru pčoli užívaju je tiž rozlični.

Najznameňtejše rostlini a kveti, z chtorich hojni a dobrí injad sbírajú, pčoli su nasledujice:

V peršim radze lípa, chtora 6–8 tiždňovu pašu dava pčolkom. Potom bili akac, a tak lesi smrekovo, ješeňovo, dub, modreň, breza, verba, oľha; z krakoch: jadlovec, liska, boruvka, brušnica, čarlica, maľina, viňička, hloh (tarka), jazmin; z ovocnich stromoch: čerešne, jabloňe, hruški, šlivi, manduli, gestiňe; z poľnich rostlinoch flancoch: macerina duška, isop, fefferminz, melissa, salvia, bob, facelia (mjadova trava), ľednik, esparzetta, lucernia, trebikoina (v peršim radze bila trebič i bolhaj), kapustovikvet, repčen, čiscec; tatarka veľo mjadu da, ale ťem druhej klassi dobroti; slunečník, diňa, ogurki, a druhe; z kvitkoch pachnuca rezeda na predňim mescu stoji.

trimovali. Treba jich odplášic daskeľoraz, bo ked privikňu, ta vera dosc pčoloch pomorduju. Ked su daľsi od pčolníka, ta pčolom ľeškodza a v zahradze skerz pustošene hušeňicoch, a druchich menšich chrobakoch bars velki chasen robja. Zo skušenosci preukazana pravda je, že ľektere ptački (medzi tima i lastuvki) najbarzej trudi lapaju, robotne pčoli ľebars.

Jaščurki i žabi tiž ľetreba cerpic blízko pri pčolníku, zabic jich ľetreba, bo su inakši tiž užitečne stvori.

Miši treba pustošic jak ťem možeme, bo tote v pčolníku veľku škodu narobia. Mišoluvka stale ľej budze v pčolníku.

Tak isine pustošic treba *pavukoch*, *bramuški*, uholáki (fülbemászó), *osi* a šaršanoch. *Osi* še daju polapac do fľaškoch, ked do nich cukrovej vodi naľejeme (ale ňe mjadovej!), vejdú do fľaški za cukrom, ale nazad ľevladaju vinsc.

Najškodlivejše stvori su pčolom *voskovo mol'e* (inakši noc), chtore ked ſe do pňaka zavedu, ņe ťem plasti roztoča, ale plod zňivoča, a tak ſe rozmnoža, že medzi paru tiždňami pčoli ſe jim vistupic muša. Trimajme pčoli i pčolník čisto. Prazdne pňaki, rezervne plasti, ramiki prez leto prihajmeňej každi mešac treba vikuric so švablom.

Ja na spodek každeho pňaka kladzem falatek *theroveho papiru*, z teho, co s ňim dach zakrívaju, calkom taki veľki virezani, jak veľke je dno vov pňaku. A to z vecej ohľedoch za dobru vec som skušel. Prez žimu ľezamokňe pňak na telo; v ťece papir viberem, strešem a už cali pňak je s tim vičsceni; therovi papir ai desinfekciu konči; ked moľe abo bramuški a uholáki zbačím, posipem therovi papir s popelom ošatim, i tota hadzina zahiňe.

Pčoli ai vši maju, tote jich, obzvláštne matku, veľo morduju. Totich ja zaš tak mordujem, že visipem na therovi papir potlučenej bielej smoli, abo kalofonii, i od teho zahiňu.

Gazdovo oči tuča statek. Pčolar tiž ľej ma otvorene oči, ľej dava pozor na pčoli, a ľej jich pred ľepraceľami chraňi, ta ſe mu dobre vesc budu.

Zakoni na pčolarstvo ſe scahujice.

Gazdovski a poľni zakon 1894-eho roku (XII. članek 59. i 60. §§) interassi pčolaroch a pčolarstva nasledujicim spusobom braňi:

59. §. Vlastiteľ pčolar, svoj viľeceni roj i na cudzim fundušu ma pravo hľedac a lapac. Kedbi ſe pri temu ale dajaka ťkoda stala, totu vinahradzic muši. Ku temu ciľu verchnosc obecna povinnovata pčolarovi pomoc davac, žežbi totižto roj bez prekažki hľedac a ulapic mohol.

Ked vlastiteľ svoj roj behom dvoch dňoch ľehľadal a

Najlepši je chraňic še tej chorosci, pozor davač na to, žebi sme sebe do pčolníka s dačim toto ňešcesce ňeprivlekli.

Kedbi ale dakdze še predči ukazala, najpevnejši — ba vedla zakona ai pod ostru pokutu rozkazani — prostredek je pčoli i s pňakom spačic, a všicko hľiboko do žemi zakopac.

Česta je ai chorosc *nēnakažl'ivej hñilobi*, chtora povstaňe, ked v dachtoej slabej fameľii tak malo pčoloch, že ňevladaju plod pozakrivac, ten prechladne a zchňije. Preto ňecerpmé ňikda slabe famelie v pčolníku. Tota hñiloba povstaňe i vtedi, ked v žimnym čaše rozbirame pčoli a oňi zamaržnu. Chraňic še mušíme i od tejto chorosci, žebi dajak ňezplánela a ňepremenela še na nakažlivu chorosc.

Dosc česta chorosc pčoloch je ai *červinka*, chtora običajne včas na jar povstaňe, ked pre dlugu žimu abo pre karneňe zapsuteho mjadu pčoli svojim hnojom zababrajú pňak, i plasti i sebe samich. Ked maju pčoli príležitosc višecic a še vičiscic, prejdze chorosc i sama, ale zato od tej britkej chorosci tiž treba vihojic pčoli, a dobre je, ked jich z teho zabridzeneho pňaka sos vičiscenima plastami vjedno preložime do druheho, chtori predkem abo s uhlami abo s horacu slamu vitopime, žebi cepli bul.

Povstaňu mescami medzi pčolami i druhe chorosce, tak na priklad *poražene pčoloch*, kdiž litac ňevladaju, take su, jak zahlušene. Običajne včas kvitnuca lipovich stromoch v juniu še zjevuje ta chorosc, nektere pčolare spovedzeli na lípu, že ona je pričina tej hluški, ale preukazano je, že to ňepravda. Pevnu pričinu chorobi ňepozna ňichto, ale najskej je to pravda, že od cebuľoveho, cesnikoveho kvetu, t. j. z tich kvetoch vibratim mjadom bivaju pčoli zahlušene. Pri tej mišlenki švedči tota okoličnosť, že vov pčolníku — včas tej chorosci — veľki pach je za cebuľu. Modračka belava (*Centaurea cyanus* = búzavirág) je tiž pre pčoli ňezdravi kvitek, od chtoreho pčoli tiž zahlušene bivaju. Jest i druhe všeľiate kvety tej istej naturi. Pravda, že pčoli v jejich litaňu a sbiraňu dirigovac ňemožeme, tak ai od tich choroscoch — chtore na ňešcesce običajne ťem kratko tervaju — pčoli zachraňic ňevladame.

Nepracel'e pčoloch.

Ňevirozumni, ňešikovni, ňecerpežlivi pčolar je peršim a najhlavnejšim ňepraceľom svojich pčoloch, ked jich bez pričini zneuspokojuje, opatra, otvira; često še sam pčolar staňe takim spusobom pričinu dajakej chorosci pčoloch, chtora jich potom zňivoči.

Od ptačkoch ťem prave na teľo treba chraňic pčoli, žebi v samim pčolníku, abo calkom blízko ku pčolníku ře ňepre-

Konečne spomnuc treba, že jest daskeľo kveti, chtore pčolom ňskodlive, tak pamutova trava, mudračka (búzavirág), cebulovi kvet, potom belavi i francuzski mak, v chtorim pčoli ře ulapja a zahiňu.

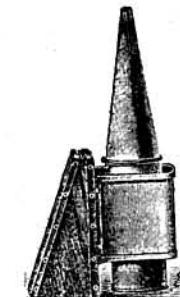
Zaobchadzaňe s pčolami.

Bars veľo ľudzi daļi bi še na pčolareňe, kedbi toto hunutske Žadlo ňebulo! Nemajme za zle tim bidnim ušilovním chrobačkom to, že še obraňuju, a ňehňevajme ře na ňich pre žadlo a pre štichaňe. Však podobne temu ře stava i pri chovaňu druhich domašnich statkoch, chovame na priklad kravi, koňe i psoch, jakkolvek i medzi tima jest kravi, chtore človeka poterkaju, pobodu, koňe, chtore človeka na Šmerc kopaju, psi, chtore kušu, a predči jich chovame.

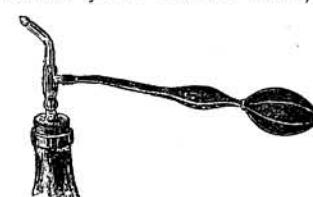
Pčola je domašni stateček, chtora tiž ku svojemu gázdovi privikňe a ho pozná, chto s ňu dobre zaobchadza teho ňeruša.

Perša podminka pri zaobchadzaňu s pčolami je: mac cichosc, pokojnosť, chladnú krev. Ked dajaku robotu mame kolo uľoch, približujme ře kuňim s cichoscu, pomali, ale ňsmelo, ňe zadkom, ale s tvaru na predek. Ked nam pčoli blízko kolo ušoch bruňa, ňeohaňajme Ŷe, bo oňi toto ohaňaňe považuju za utok proci sebe, a vtedi ku svojej obraňe hanaju žadlo.

Ked dachtori uľ abo pňak otvoric, opatric mame, zakurme sebe na pipku abo na cigarov, cigaretľu (pre ňekuračoch jest pipki abo duchadla, s chtorima ňetreba fajčic, ale duc, do takich duchadloch, pipkoch prachno ſe kladze). Ked sme pňak bez Šarpaňa pomali otvoreli, dvaraz-triraz zadujme doňho dimu. Ked spokojne pracujeme, vtedi bez ſickej ňeprijemnosći ai skončic možeme robotu bez teho, žebi sme daľej jim dim robic mušeli. Bo veľki dim pčoli tiž rozdražni. Okrem dimu ku uspokojeňu pčoloch dobre je ai Žimna voda, chtoru s jedním

Kurač ku zadiľovaňu pčoloch.

Mašinka na rozpriskávanie vodi ku ucišeniu pčoloch.

ballonovim nastrojom calkom na drobni prach rozpriskame na pčoli. Kalap pri robotce nošme vše na hlave, kemu od štichnuca pčoloch tvar spuchne, ňej vežme masku, šitko na hlavu. Ešči tunša vec jak maska je, ked zrobime mišek z organtinu, vložime ho na kalap a kolo řiji pod gerok vštrime a pri

galíru še zakapčame. Skurene rukavice ňikda ňešlebodno chasnovac. Prez skuru pčoli i tak preštichňu a so žadlami raz poštichana skura pachňe za zlamanima žadlami pčoli daľej ešči baržej rozhňeva. Gumovo, kaučukovo rukavice ňepreštichňe pčola, ale ruka še pod níma znoji a to zaš ňedobre. Najlepši je ale calkom řešebodne ruki mac, bo tak i sporši i ťekčejši i spusobnejši odkončime robotu. Z tej istej pričini ňe dobre je nošiť kolo pčoloch huňu, abo obliečeňe s dluhu ſerscu, kudlate.

Maska na hlavu. Nepracujme kolo pčoloch ňikda vov veľkej horučki, v poludňejších hodzinoch, ked dušno stoji, ked še burka abo diždž približuje, vtedi pčoli tiž ňespokojne. Ked pčoli pri otviraňu barš zle, zochabme robotu na druhi dzeň, kdiž su spokojnejše. Neidzme ňikda ku pčolom zoznajene, to pčoli ňeradzi. Znoj koňoch a psoch tiž ňecerpja pčoli. Ked pri uľu robime, ňedichajme doňho, ale na stranu.

Ked nas pčola uštichňe, ňeobhaňajme še, bo to nam ňespomože. Viberme jak najskorej žadlo s nochcom a vici-skajme do rani vpuščeni jed. Ked možno, vicicajme ju ai s ustami, abo viciskajme mesco s kľučovou dzirkou abo sos pre-rezaním pirečkom a umijme ruku so žimnu vodu. Kemu uštichnute mesco puchnuc zviklo, ňej ſe ňeškrobe, bo to ťem horší, na zamasceňe rani všeňiaké prostredki raja: salmiak, moč, bagov s pipkou, zaft z cebuli, mjad, slani ſpiritus, vodovo sklo, kloroform, midlo, chren, firneis, rozmarin olej, kamforovi ſpiritus, petroleum, potaš, olovený ocet, ſlinu a druhe inše, všeňiaké veci, chtore ale ſicke ňepotrebne, bo ku ſtichaňu pčoloch človek privikňe. Perše ſtichnuce boľi, zpuchňe abo ſverbi, druhe už meňej, s trecim, ſtvartim človek už zaščepení proci jedu, ňič ňečuje. Skušenosť Švedči, ba v ostatných časoch i doktore uznávaju, že jed pčoloch ňe že ſkodliví, ale chasnoviti je človekovi, obzvlášťne clitori na lamaňe cerpi. Teľo pravda, že pčolare dlugo žiju. Sam najvekši pčolarski muderec dr. Dzierzon blízko 100 roky dožil.

Počatek pčolareňa.

Samoperši počatek pčolareňa je pilne a pozorne prečítac doteraz spišane článki, v chtorich najpotrebnejšie znamosce o nature pčoloch ſe obſahuju.

Ked sme ſebe už zaumeňili, že pčoli trimac budzeme, na predek treba nam prihľat mesco, že kdze jich položime, ked jich kupime. Na dva-tri pňaki ňetreba veľkeho mesca.

Clovečenſto na každi spusob bi zdravſe bulo, kedbi v domačnosci mjadu vecej mesca dalo.

Vosk je druhi a najdrakši urodzaj pčolarſtva. Kdze ſe pčoli ňevikurja, tam naturalne malo vosku budze mac pčoliar. Voščina v ramikoch je veľki poklad pčolara, bo ju vloži pčolom, tak tote ňemuša budovac plasti, ale ťem mjad budu znašac. A ťem take plasti, chtore su už stare, čarne, tote ſe posbiraju a vosk ſe z nich vitopi a ſice nasledujicim spusobom:

Plasti podrobene do mocneho placeneho miška zavjažeme, a mišek do harčka s vodu pulneho vložime a s kameňom, abo na križ položenim drevkom ku dnu pricišneme. Vosk z miška na verch ſe vitopi, ztamadz ho posbirame a do druhého načinka s vodu prečerpeme. Ked už ſe vſicek vosk zebrał, vibereme mišek a vi-pressujeme z ňeho ostatek vosku.

Na vpuščaňe vosku jest ai druhe praktične mašinky, chtore velkemu pčolari vo ſe pridaju.

Bohabojne a cirkvi verne pčolare ten chvalitební običaj maju, že zos tej častki urodzaju pčoliarſtva, s paru voskovima ſvičkami každi rok i na koſcel pametaju.

Mašinka na vivareňe vosku.

Chorosce pčoloch.

Najnebezpečnejša chorosc pčoloch je *nakažl'iva hníloba plodu*, chtorej pričina je jakaši mala hubka (bacillus), tota ſe i ſama bars ſkoro množi, i pčoli ju roznašuju, i v lufte ſe preneše z jedneho mesca na druhe. Chorosc pozostava v tim, že plod (mladež) ſkerz ſpomnuto hubu nakažení, zčarňeje, hňije a veľki ſmrud rozſiruje, pčoli pri tim zahiňu a medzi bars kratkim časom chorosc ſe tak rozſiri, že vſicke pčoli pčolníka vihiňu.

Pevni ťik proci tej chorosci ešči ňevinašli, ona v cudzich krajinach ſe ukazala a ſkerz prinašaňe cudzožemskich pčoloch abo cudzožemskeho mjadu na karmeňe pčoloch, i uherske pčoliarſtvo ſe s ňu zakaželo.

Nektere pčolare to hutora, že dobrí ťik je proci tej chorosci — ked je ťem ešči na počatku — do jedneho načinka ſuroveho karbolu sos therom (nyers karbolsav + kátrány = 1 : 1) namišac, s dajaku ritku rentku to prikric a na dno uľa poſtaſic. Hutora, že vifarovaňe karbolu zňivoci hubu hnílobi, a chorosc preſtaňe.

Urodzaj pčolarstva: mjad a vosk.

Balovaňe s mjadom, tak pri vibiraňu, jak pri vitapjaňu, abo pressovaňu a vicedzovaňu najpilnejšu čistotu požaduje. Načinko s mjadom trimajme na chladném ale luftovním mescu zavarto, žeby še aňi osi, aňi pčoli ňedoznali o ňim, aňi bramuški še do ňeho ňezavedli. Chraňic ho treba obzvlaštne od teho, žeby kvas, chleb, abo podobne veci do ňeho ňevpadli, bo še všicek zkvaši. Mjad časom na cuker še obraci, s opaterním zochrivaňom, najlepši načinko do ceplej vodi postavic a pozorne zochrivač, tak še roztopi.

Najzodpovednejši ciľ pčolarstva maleho gazdi je ten, žeby v pčolarstve produkovaní mjad doma bul zhasnovani. Na mesto omasti je bárs zdrave jedlo.

Ku pečivu na *medovník* je tiž tuňa a vidatna vec.

Zhotoveňe *medovníkoch* tak še stava: $\frac{1}{2}$ kila muki oparic treba s $\frac{1}{2}$ kilo rozvarenim mjadom; ku temu primišac da za 4 fillére potašu, kus soľi, kus vodi, cimetu i hyozdziku potlučeneho, to šicko pohňesc na meke cesto, s muku posipac, rozvaľkac, a abo furmi virezac, abo v calosci pomaľučki pri slabim ohňu pozorľivo upesc.

Mjadovi chleb še tak robi: ku $1\frac{1}{2}$ kilo žitnej muki primišac treba $\frac{1}{4}$ kila mjadu a toto cesto odložic na chladne mesco za jeden dzeň. Na druhí dzeň rozmišame vjedno 38 gramu roztopeneho potašu, 38 gramu muki a 4 žoltka z vajca, a toto primišame ku včerajšemu cestu, a tak všicko pri malim ohňu upečeme.

Na obidva spusobi obšahňeme vidatneho, tuňeho, tak malemu jak veľkemu īileho a zdraveho pečiva.

Ked mjad vibirame, načinka od mjadu oplukac mušime, totu vodu — chtora jak všicko okolo mjadu čista muši bic — ňevilejme von, ale zrobme z ňej *mjadoveho octu*. Na jedno kilo mjadu 10 litre vodi rachujeme, to prevarime, a v jednim skleňením abo hliňenim načinku na ceplim mescu odstavime a zochabime stac. Do vodi še može vložic falatek octovej matky abo do falatka rentki zavjažeme kus droždža, abo falatek chlebovej skurki, abo kus kvasu, a s tim taki fajni, mocni a zdravi ocet dostaňeme, že ňebudze nam treba zo sklepu s otravu mišanego octu kupovac.

Za davnich časoch cukru ňebulo, īudze sebe jedla s mjadom sladzeli. To pevne zdravše bulo, jak terajši cuker, v chtorim všeňiakove chemične ai škodlive častki su.

O dobroce, o prednosci mjadu i vov Sv. Pišme je reč: „*Sinu moj jedz med, l'ubo dobri jest, a plast je sladki harlu tvojemu.*“ Sal. Prislov. XXIV. 13.

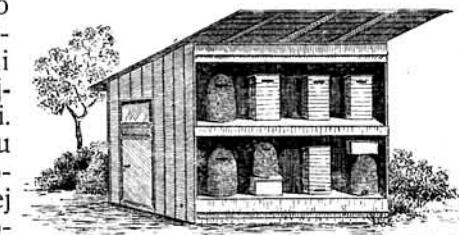
Ked mame šlebodnu scenu, chtora ňe ku pulnocnej ale ku *vichodnej* abo *dolno-vichodnej* strani obracena, možeme pčoli i ku sceňe domu poukladac pod strechu, žeby ale naňich ňelalo. Ked ale jest pri dome zahrada, vtedi tam možeme vistavice dajaku šopku, tuňu, jednoduchu, žeby prave pčoli od diždžu a slunka zachraňila. Keho vistac, ten ňej sebe vibuduje poradni pčolník z deskoch, ked možno, ňej prilepi ku pčolníku i jednu butku, kdze najpotrebnejše pčolarske remesla trimac može.

Taka šopka abo pčolník velo stac ňemože a kuščik šikovni gazda i sam, bez majstra sebe to vistavi. Material ku pčolníku na 10—15 pňaki potrebni ňemože vecej stac, jak 20—30 koruní. Mesto šingloch tuňo a īehko može še prikrík pčolník ai s asfaltovim dachovim papirom, z chtoreho jeden kvadratni meter najtunisi 50 fillére stoji.

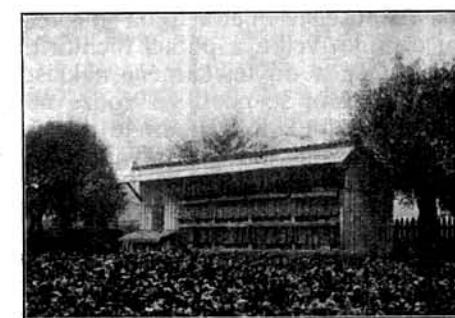
Pri vistaveňu pčolníka na predek uridzic mušime, že jaki veľki ma bic, keľo pňaki trimac chceme.

Ked v dvoch redoch budzeme pňaki ukladac, spodňa polica ňej budze od zemi najmejš 30—40 cm. visoka a tamten šor na teľo visoki, žeby ſe pňaki zmescili. Za pňakami tiž ňej budze hocľem $1\frac{1}{2}$ —2 metre šlebodneho mesca.

Vipust na strechi — z predku na zadek zlívku majucej — ňej budze dosc veľki, žeby pňaki od diždžu a od slunka nakeľo možno, ochraňene buļi. Predek pčolníka nepotrebnzo zadeskovac, žeby sme pňaki do pčolníka či so spodňim, či s verchňím litačom jednak klasc mohli. Hibať ked sme už na pevno zaumeňili, že ťem so spodňe litače abo ťem sos verchňe litače majucima pňakami budzeme pčolaric, vtedi neplano je tak zabic

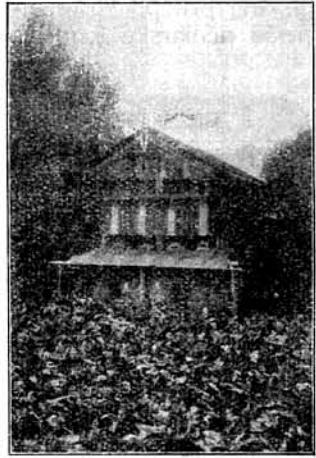
Pčolník z predku otvorení.

Pčolník I. Zsebráczky Gézuv, spisovatela tejto knižki: na pňaki zo spodňima litačami.

predek pčolníka s deskami, že ľem pred litačami zochabime na jednu desku široku klapu, chtoru na leto otvorime, v žime dzvihňeme, a pčolník prez žimu od šíihu a vetru zachraňení mac budzeme.

Ked aňi ku sceni domu ňemožeme pňaki poukladac, aňi novi pčolník budovac ňechceme, drevene pňaki možeme i šlebodne na kameňe a na klaciki položic i vecej dovedna a s dajakim malim daškom jich prikrac. Take pňaki prez žimu mušime pilhe pozakrivač so slamu abo s inšim dačim, žebi še ale miši do pňakoch ňezavedli.

Pčolník II. Zsebráczky Gézuv,
spisovateľa tejto knižki:
na pňaki zos verchňima l'itačami.

vtedi može stac pčolník hoc jak, i na severnu stranu obraceni, ļem na dva-tri metre pred pčolníkom jednu desčenu scenu vistaviac treba, žebi tota viter, ktori inakši prosto do litačoch bi dul, zastavila.

Važna vec je, žebi pčoli blízko pčolníka vodi maľi, obzvlaštne v jar pre plod a na rozpuščenie mjadu treba jim veľo vodi. Dobre je ku temu cilu načinko velke, a plitke, v chtorim diždžuvka, abo jarkova voda naťata, a do tej kameňe naklasc, žebi visterčeli, abo triski porucac, žebi še pčoli vo vodze ňezatopeši, ale na triskoch zotrimac mohli. Ked plani je čas, že pčoli z uľoch vinsc ňemožu, obzvlaštne na jar, davajme jim tiž ļem letnej diždžuvki, to jim o veľo osožnejše jak studňova voda.

Pred pčolníkom dva-tri kroki šlebodne, ňezarostnute mesco ma bic, a dobre je kosmatki, maľini, male viňčkove, abo inakše kraki, abo ovocne ščepi našadzic, žebi roje pčoloch maľi kdze šednuc.

S kel'o pňakami započať pčolareň? Odpovedz na totu otazku zaviši od umišlu, na keľo pňaki rozmišľame našo pčola-

Z i m a.

Pašvisko pčoloch na našich krajoch po košeňu trebikoňini, to jest kolo koncu septembra, prestaňe. Už od teho času započneme uloženie pčoloch na žimušni odpočinek.

Všeobecne pravidla dobreho zažimovaňa pčoloch, žebi sme ňežimovali slabe, ale ļem mocne famelie, chtore maju mladu, zdravu matku, a chtore maju nadosc mjadu. Nežimujme ňikda oširotcene famelie, abo falečnu matku majuce pčoli, aňi take, chtore dlukši čas bez matki buli, abo v ľece rojic še ňechceši.

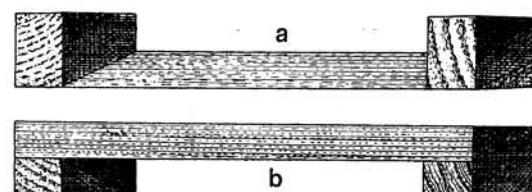
Pri *slamenich košoch*, ked ramikovo podkladi pod ľinu, abo ladički naverch ľich, treba jich rozebrac, koš na desku spodňarku položic a s hlinu kolo spodku olepic.

Pri *krajinskich pňakoch* magazin mjadu vprazdňnic treba, s vecej jeden na druhu položenim rovnim papierom verch prikrac, a poverch papiru zo šečku napulňeni mišek vepchnuc.

Hnizdo žimušne pčoloch ma pozustavac zos 12–16 ramikoch, vedla veľkosci famelii, vecej abo meňej, žebi še na malo ramikoch ňezadušeli, a na veľoch žebi jim žimno ňebulo. S mjadom pulne ramiki muša bic na verchu das 6–8.

Oblak pňaka zo zadku tiž dobre je s papierom zakric (papir veľo cepla da pčolom!) a tak dzverka mocno privrec, žebi škara ňestala. Litač zakrivač je ňedobre, bo pčoli luftu potrebuju, hibať na telo založic s mrežikami, žebi miš ňevešla.

Pri zažimovaňu pčoloch vov krajinskich pňakoch od dobreho zažimovaňa bars veľo zaviši; *praceľ'e tich krajinskich pňakoch to hutora, že ſíkovnosť zažimovaňa zradzi majstra na pčoli.*

Klaciki do l'itača Boczónádi pňaka.

Boczónádi pňaki i totej prednosci maju nad krajinskima, že v tich pčoli zažimovac ňetreba. Jest vov litaču jeden triuhľasti klapacik. Prez leto

klacik tak stoji, že cenka strana na predku (jak obrazek a), hruba na zadku, jak pčoli zažimujeme, obracime ten klapacik naspat (jak obrazek b). V tim pozostava všicka robota žimovaňa. V inšim pčolom pokoj dame.

Žimušni pokoj, cichosc to je všeobecna podminka dobreho žimovaňa. Chraňme pčoli od šíihu, od vetru, obzvlaštne žebi prez žimu do litačoch aňi viter ňedul, aňi slunko ňešvicelo. Chraňme jich od mišoch, od ptačkoch, žebi tote jich tiž ňezneuspokojovali.

Druhi spusob vibiraňa mjadu z košoch je *viklopkaňe pčoloch*. Ten koš, z chtoreho mjad vibrac chceme, postavime s verchom dolu do jednej vikopanej jamki. Jeden druhí koš s prazdnima plastami pokropime s rozridzenim mjadom, položime teraz toten prazdni koš na pulni, obviažme ho s plachtu a po spodním košu pomali od spodku ku verchu klopkajme, bubnujme s dvoma paličkami. Pčoli po mali vindu dohuri... ked chcu — ked ňechcu, šilic jich inakši ňemožeme.

Pri tich operacioch vibiraňa mjadu z košoch, pčolar še muši tak s masku, jak s rukavicami mocno chraňic pred pčolami, bo vera zle budu a pčolara britko poobrabuju. Pri ramikovich pňakoch pčolar ňe je vistaveni tak veľom ňebezpečenstvom poštichaním bic. Už ai zato zochabme koše, a pčoli trimajme v ramikovich pňakoch.

Mjad pčolom vtedi vibirajme, ked ho zakrivac, zalepjovac počinaju, to je znak zrelosci mjadu.

Ramiki mjadovo z krajinskeho pňaka ťem z magazinu mjadoveho vibrajme, z hñizda ňikda, bo v hñizdze naskladani mjad je žimušna potrava pčoloch. I z magazinu ňebars rajim všicke ramiki vibrac.

Pri Boczonádi pňakoch spodni šor ramikoch treba vibrac a verchni zochabici.

Najlepši je včas rano mjad s ramikami vibrac. Pozdnejši, ked pčoli mocno řitaju, ňedobre je s mjadom balovac, bo rabovaňe povstaňe medzi pčolami.

Mjadovo ramiki na take dobre zavarte mesco odložime, kdze še pčoli ňedostaňu. Chto vecej ramikoveho mjadu ma, temu rajim kupic sebe mašinu (obrazek na straňe 26.) na vibiraňe mjadu. S voskom zalepene mjad s videlkami (obrazek na straňe 27.) odkrijeme. V tim pilne, dobre zavartim mescu ramiki vložime do mašini a mjad s kruceňom viľeje še z ramikoch, pod mašinu postavime načinko s duplovanim šitkom zakrite a mjad hned čisti precedzi še do ňeho. Z verchu treba šumovinu posbrirac a čisti mjad na žimnim, ale suchim, luftovnim mescu odložic.

Od mjadu vprazdnené ramiki treba pokropic s vodu a vložic jich nazad pčolom do pňaka. Tim vekšu ušilovnoscu počnu pčoli naznovo mjad sbirac a ukladac.

Ked hojni rok, dobra chvíla, bohata paša, može še toto vibiraňe mjadu i vecejraz stanuc. Dakedi medzi jednim tiždenom i dvaraz zapulňa ramiki. Ked aľe už paša prestáva, vtedi jim už ňeodbirajme mjadu. V ten čas řitač kuščik zužic treba, žebi rabovaňe ňepostalo, abo druhe lakome praceľe mjadu (miši, osi, šmertoňlav) pčoli ňevikradli.

reňe rozmnožic. Chto počet pňakoch do dvacec vivišic žada, temu dosc je s dvoma pňakami započać; chto časom 40 pňaki mac žada, ten ňej započne sos štiroma pňakami. Pravda, že ked s vecej pňakami počne, skorej dojdze ai ku cilu, *al'e ťem s pozornoscu, a s opaternoscu!* Ked dakdze, ta zaisce pri pčolareňu plací pravda pravidla: „*pomali dal'ej zajdzeš!*“ „*Chto za veľom šacha, malo dochvaci!*“

Chto naraz vo veľkim počne, a naraz chce zbohatnuc, ten običajne plano pochodzi. Dachtore Ĭudze tak mišla, že ked jeden pňak dzešatku dochodku priňeše: kupim naraz 50, ta budzem mac pejc stuvki. Lemže to ňe calkom tak. Chto vo veľkim započne, a pri temu ňema žadnej skušenosci, ňepozna pčolarske okoločnosce svojeho kraju, ňepozna ozdaj dobre aňi spusob balovaňa s pčolami, ten še horko sklame. A chto tak ňe obstoji, straci dzeku od pčolareňa, ba ešči druhich odhvari od pčoloch.

Najlepši je 2–3 famelie kuplic na začatek. Pri tich še treba učic, a ked s totima dvoma-troma šikovne zna zaobchadzac, še mu rozmnoža, a priňešu ai dochodku, s chtoreho daľše vidavki priokric, a pčolník zvekšic može.

Jak mame kupovac pňaki s pčolami?

Ponajperv treba še poradzic s jednim skušenim pčolaram, a s jeho pomocu vibrac pňaki, chtore kupic chceme.

Dobroserdečne, a vov pčolarstve horlive pčolare na každi spusob i zadarmo daju na darunek počatníkom jeden-dva roje. Jest vecej pčolarstva, kdze roje ai predavaju. V maju jeden roj 10 koruni stojí, v juniu 8–9 koruni, pozdnejši ešči meňej.

Chto cali hotovi pňak chce kuplic s pčolami, ten abo v čas na jar (ňiž še ešči pčoli ňevičisceľ) ňej kupi, abo na ješen jak už pčoli calkom ňevichadzaju. Pčoli na jar pred čisceňom kupic možno i v tim istim mescu, kdze bivame. Ked še aľe už čisceľi, ked už von litali, vtedi darmo jich kupime, darmo jich vežmeme do sebe, oňi vše ku staremu mescu budu cahac a časom še ul naš vprazdňi.

Može kupic pčoli ai po čisceňu, aľe ťem z daľeho kraju, chtori prinajmeň 2–3 hodzini daľeko je odnas.

Pri kupovaňu a vibiraňu famelii pozor dajme, žebi mocna, početna famelia bula, s dobrú matku, žebi švetlu voščinu, a nadosť mjadu mala. Ked plod na sušu husti je, vtedi matka mlada, mocna, ked je ritki, vtedi matka stara, slaba, ňevlada do každej celli mesca po pri mescu klasce vajička, aľe ťem do každej druhej-trecej. Že či veľo pčoloch, či švetli je suš to vidzie možeme, ked do uľa popatrime, že keľo mjadu ma famelia to sudzic možeme z vahy, ked pňak s rukami dzvihneme.

Ked pčoli s pňakom kupujeme, opaterme sebe ho, žebi ňebul rozščipeni, dziravi, shniti, sprachneti.

Jak mame kupene pčoli vov pňakoch prenašac?

Kupene pčoli najlepši v rukoch prenese domu, z ďalšeho mesca ale, mušime na vože prevesc pňaki. Ked sime slamené koše kupeľi najlepši jich ku večaru s verchom dolu obracic, spodek s ritku plachtu obvazac, a tak položic do voza do slami, žebi kraje voščini tak ieželi, jak drabini voza. Koše dojedna povjažeme, i ku drabini jich privjažeme, a tak pomali idzeme s ňima, žebi še voščina ňepolamala.

Ked v drevenich pňakoch še maju kupene pčoli prevazac, ku večaru na litač roštu pribijeme. Zo zadku oblak vibereme, ku ramikom do sceni pňaka kliččiki pribijeme, žebi še ramiki ňerušeli, i na spodek pod ramiki lajstničku vštrurime, a na dzveroch pňaka da na dlaň široku dziru virežeme a totu tiž zos roštu (ritke platno) zabijeme, žebi pčoli dosc luftu malí.

Pňaki s pčolami hoc jak z ďaleka ai na želežnici privesc dac možeme, privoz ňe drahi. A roje abo famelie bez pňaka vov ladički i na pošti še priňesc dac možu.

S pňakom abo s košom kupene pčoli položime na uridzene mesco, roštu od litača zbereme, koš na desku položime litač tiž odkrijeme a ďalej roboti ňemame.

Ked ale ťem čisti roj abo fameliu kupime bez pňaka, ťem v ladički, vtedi virichtujeme sebe jeden pňak, a pčoli z ladički do pňaka presipeme, a sice takim istim spusobom, jak o tim pozdnejši pri vloženiu rojoch reč budze. (Vidz. 29. str.)

Bivaňe pčoloch: ul', pňak.

Najstarše, najdavnejšie bivaňe pčoloch, kdiž jich človek ešči ňepoznal bulo vov dudloch starich, sprachňetich stromoch. Najobičajnejšie, a najbarzej rozsirene bivaňe pčoloch su teraz ešči slamené koše, ale v najnovším čase čim ďalej, tim barzej ſe rozširuje pčolarene vov drevenich pňakoch s ramikami.

Vov slamenim košu pčoli plasti ku košu popriľepuju, tak, že plasti bez zlamaňa vibrac z koša ňemože. Pracovitosc famelioch vov košoch dirigovac, provadzic ſe ňeda, pčoli v nich tak buduju, jak sami chceju. Mjadu zos košoch ťem tak može dostac, ked jich podrežeme, to ale dosc britka robota, abo ked pčoli vikurime, tojest zamordujeme, to ale *negazdovl'ivi* a bars *nevirozumni učinek*, taki, jak ked pre mlíko kravu zabijeme, po druhe *nemiloserdni učinek*, bo bidnim pčolkom za jich ušilovnu pracovitosc, s chtoru mjadu (nam dochodku) nazaňali s tim ſe odplacujeme, že jich zamordujeme. Čisto slamené koše tehdi žaden moderni pčolar ňetrim, ani pčolu *nikda ani jendu ňezabije*.

Zos drevenich pňakoch s ramikami v ſicke plasti z pňaka vibrac, prepatic i nazad vložic možeme bez teho, žebi nam

po jednej, ku každej pridame das sto pčoloch, vložime jich do ladički, i tak ſe budu chovac ďalej.

Tote male fameliky, pri spomnutemu chasnu ešči ai krasne plasti nam nabuduju, a ked plodu (mladeži) maju, ten vložic možeme druhim slabšim pčolom ku pomocovaňu.

J e ř e ſ e.

V tim članku v peršim radze „*pčolarske žnivo*“ ma bic opisane, tojest vibiraňe mjadu.

Su kraje, kdze ūesi, luki, ovocne zahradu, s repčeňom zášate veľke tabli, taku bohatu pašu daju pčolom, že sos pčolarskym žnivom ňemušime čekac až do ješenja. Ked dobrí je čas, ta z tich višszej menovanich mjadovich žiridloch pčoli cali magazin mjadovi už v maju zapulčení mac budu.

Na dolskym kraju na priklad okrem *akaca* ňit ţadnej druhej paši, ňiž v maju – juniu akac kvitňe, pčolare ušilovňe vibiraju mjad, po odkvitnucu stromoch akacovich, pčoli už ňemaju co robiť, na dolskym kraju nastane suchota, slunko vypali všicke kvitky, všicku pašu; ked horučosc prejdze, a ňiž ješenni diždžovni, veterňisti čas ňenastaňe, ſčesce je, ked pčoli po scirnísku teľo paši najdu, že ſkerz pčolara odebratu ţimušnu pokladniču ſebe zapulčiť možu.

Na našich vichodnoslovenskych krajoch ozdaj meňej jest akacoch, ale na to mesco paša je dlukša, a jak ſe započne v maju, tak po kus sice, ale vše maju pčolki co sbirac až do ješenja, ňiž druhu trebikoňina, tatarka a podobne ſe ňepokoša. Jest v našich krajoch mesca, kdze včas kvetu ovocnich abo lípovich stromoch, našo pčolare prave tak možu ušilovnosť pčolkoch vichasnovac, jak pčolare dolskych krajoch vichasňuju kvet akacovi.

Už ai z tej pričini každi ušilovni, virozumni pčolar ňej sadzi čim vecej ovocnich stromoch, žebi ſe paša pčoloch množela, a pritim ai ovocinarstvo ſe pomocuje a dochodek gazdoch dvojnásobne ſe zvekšuje.

Zos običajnich slamenich košoch *pohanskej naturi pčolare* so ſvablom vikuruju a zamorduju pčoli, a tak mjad viberu. Virozumnejše pčolare abo popodrezuju plasti, abo ſo ſaľitru zahluša pčoli. Toto zahlušenie tak ſe stava, že ſaľitru vo vodze rozpuščime a falatki hrubeho platna do ňej namocime. Platno vibereme, viušime. Vikopeme jamku do žemi, položime na totu jamu rečicu a pod rečicu zapalime ſaľitrovo platno. Pčoli popadaju na rečicu, koš s mjadom odložime, pčoli dvaraz-triraz s rečicu potrešeme, ku ſebe pridu a tak jich visipac možeme pod druhu koš, chtori zochabíc chceme (matku treba vibrac).

mladu matku a hotovi je kumštovni roj, chtori ľem kuščik z počatku s vodu napojic treba.

Jest ešte i druhe spusobi robeňa kumštovnich rojoch, ale počatníkovi dosc je i telo znac, a zkušení pčolar vedla tej furmi i druhe spusobi potrafi.

Pri ramikovich pňakoch *rojeňe pčoloch i zastavic možeme*, ked chceme, žebi še pčoli ňerojeli, ale žebi mjadu znašali. To učišic možeme:

1. ked pulne plasti vibereme a na jich mesco prazdne položime;
2. ked matku do kľitki zavreme, žebi vajca ňekladla, tak pčoli celli plastoch s mjadom napulňa;
3. ked koľiski kraľovnej povirezujeme;
4. ked matku s pomocu Hanemannovich mrežoch na uzke mesco zavreme.

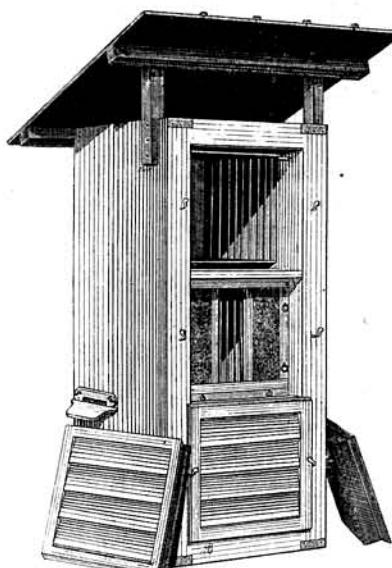
Chovaňe matkoch do rezervi.

Chviľe višej 4–5 pňakoch pčoloch trime vov pčolňiku, temu še oplaci, ba ai primušeni je matki chovac do rezervi, žebi stare, viharovane, zoslabene matki prečerac mohol, abo ked matka pri rojeňu zahinula, roju novu matku podac mohol, abo i ku zroběnu kumštovneho roju.

Matki chovac možeme vov malich kašničkoch, v chtorich ľem jeden šor ramikoch še zmesci; abo i v takich ladičkoch, chtore za podkladi chasnujeme.

Jak som už spomnul na 31-ej straňe pod hvizdečku “*”, matki rezervne nachovac možeme zos virezanich zvišnich kraľovskich koľiskoch, ku každej pridame das jeden sto pčoloch, matka z koľiski vindze a o paru dňi še sparuje.

Nespodzivaňe višcene male rojiki, abo v druhim-trecim roju še nachadzajice vecej matki tiž za rezervne matki sebe vichovac možeme. Taki roj s vecej matkami visipememe na plachtu, vihľadame matku

Pňak na chovaňe rezervnych matkoch.
(Pre tri matki.)

jedna pčolka zahinuc mušela. Ked pčoli pri dobrej chvili veľo mjadu znašaju, mjad s ramikami jim odebrac a prazdne ramiki jim založic možeme, chtore oňi zaš naskoro zapulňa; rojeňe pčoloch abo sponahlic, abo calkom zastavic, prekažic možeme. Plodnosť, moc kraľovnej spozorovac možeme, kraľovnu vibrac abo prečerac možeme; plasti vedla našej dzeki sporadac, stare, čarne odebrac a nove založic, abo calkom frišne s pčolami vibudovac dac možeme. Slovom, praca pčoloch pred očami še nam konči, a mi ju provadzic možeme a pritim ňemuši ani jedna pčola zahinuc.

Tote pohiblivelj konštrukcií pňaki počatku 1840-ich rokoch vinašol jeden šlezski farar **dr. Dzierzon János** (1811–1906) po jeho meňe še nazívajú Dzirzon-pňaki. Jakprave preukazano je, že v Uherskej už pred Dzierzonom buli pčolare, chtore s pohiblivima pňakami pčolareli. Pozdnejší baron **Berlepsch Agoston** (1815–1877) ňemecky pčolari vecej chasnovite novosce priložel ku tím pňakom a uherske krajaňi **Paulik Gábor** katolicki knaž (1818–1882), **Göndöcs Benedek** katolicki abas-pľeban (1823–1891) a **Grand Miklós** učiteľ (1837–1893) rozširovali tote pňaki. Grand Miklós jich ai pre uherske pomeri znameňte prepravil.

Pčolareňe vov drevenich pňakoch s ramikami na každi spusob vecej virozumnosti požaduje jak pri slamenich košoch, poňevač ale gazdove vov polním gazdovstve tiž v terajšich časoch vekšeji virozumnosti potrebuju, a chto ľem po starodavnej modi gazduje, ten še veľo natrapi a mali chasen budze mac, tak še ma vec ai s pčolarstvom, virozumni pčolari ňebudze še bac od kuščik učeňa a od moderneho pčolareňa. Pri slamenich košoch ňetreba mu hlavu lamac, ale ai dochodku ľem malo; pri ramikovych pňakoch vekša še potrebuje virozumnosť, ale i dochodek je vekši a co je najvažnejšie, pevnejši jak pri slamenich košoch. Zo slamenich košoch s podrezovaňom 1–2 kila mjadu dostaňeme, zos ramikovych pňakoch 10–15 i vecej kila mjadu dostač možeme.

Drevenich pňakoch jest tišicerojake fajti, i lepšie i planše. Medzi tima spomnem fajtu pňakoch skerz Grand Miklósa prepravenich, chtoru krajinský spolek uherských pčolarov

Dr. Dzierzon János.

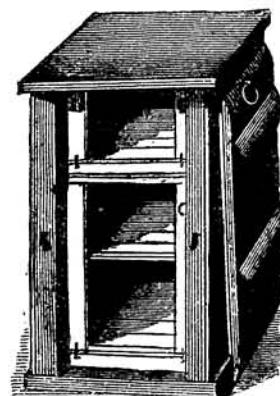
Grand Miklós.

(Országos Magyar Méhészeti Egyesület) za uradni vihlašel. Jakkoľvek tota fajta ňe je najlepša, bližsi opisem ju preto, bo je teraz ešči najbaržej rozšírena:

A.

Krajinski pčolkovi pňak

je z dnuka 61 cm. visoka, 41 cm. hľiboka a 25 cm. široka lada, zos duplovanich deskoch zbita. Litač mali, z predku, na dñe. Vov pňaku na tri čästki rozdelenim vo verchnej čästki je magadzin mjadu, vov dvoch spodnejších oddzeleňoch je hñizdo pčoloch. Mesco hñizda je tehdi ešči raz teľe, jak magadzin mjadu; verch od spodku oddzeleňi je s deščičkami. Ked chceme, žebi pčoli ľem vov hñizdze robeľi, deščički zochabime, ked jim ale i v

Ramikovi pňak krajinskeho spolkoveho systemu.

takim mescu maju, kdze naturalne roje okolo iducim cudzim ľudzom na prekažku bi buli.

Jakkoľvek kumštovne roje i zo slamenich košoch še daju zrobic, tu o tim ľebudze reč, ale ļem o *robeňu kumštovnich rojoch zos ramikovich pňakoch*.

Kumštovni roj v maju, das dva tiždne pred rozvijaňom stromoch a kvitkoch še ma robic a sice ļem zos najmocnejších fameľioch. Robota še ma stanuc pri dobrej chvíli pred samim poladňom, ked stare pčoli po von řitaju a sice nasledujicim spusobom:

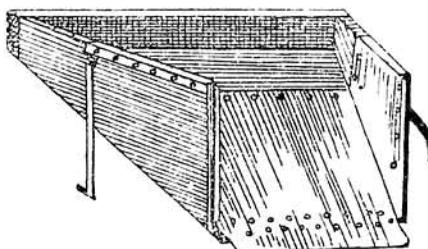
Narichtujeme jeden čisti pňak, ku predku pňaka založime dva prazdne plasti s robotnickima cellami. Potom vibereme zos uridzeneho mocneho pňaka ramiki s pčolami a hľedame medzi ľinama matku; jak ju najdzeme, vložime ju s ramikom vjedno do prazdneho pňaka a priložime ku ľej dva ramiki pulne s mjadom, das 2–3 ramiki sos plaščami, v chtrich zreti plod (mladež) jest a das 2–3 ramiki s kumštovnim prazdnim sušom. Oblak založime, dzverka zavreme, starí pňak vežmeme z mesca a postavime ho indzej, novi pňak ale položime na mesco stareho. S tim je kumštovni roj hotovi. Stare pčoli jak še povracaju domu, priviknute su na stare mesco, vejdu do pňaka, najdu tam matku, najdu mjadu, najdu mladež, uspokoja še a budu robic daľej.

Ten pňak, z chtoreho sme kumštovni roj robeľi, utracel šicke stare pčoli, i utracel matku. Zostaľi v pňaku Ŀem mlade pčoli, chtore jak obača širostvo svojo, hned vibuduju daskeľo kraľovske koľiski. Z tich Ŀem dva najvekše zochabme, tamte z nožikom virežme.* (Bo inakši bi še pňak virojel a s tim bi še na telo zoslabel, že i novi roj bi zahinul i v pňaku zostale pčoli bi ľevižili.) Matka z kraľovskej koľiski vindze, o paru dňi še sparuje a tak mlada matka v oširocenim pňaku hned o tri dňi po parovaňu, vajička kladze a daľej komandiruje, kraluje nad fameľiu.

Kunštovni roj še da i tak zrobic, ked do noveho pňaka napredok vložime matku (z tich, chtore chovame do rezervi) do kľitky zavartu, a pridame ku ľej 6–8 ramiki s plastom plodu (mladež) ai s pčolami vjedno, Ŀem staru matku zochabime v starim pňaku. Novi pňak še ma postavici indzej, na nove mesco, starí pňak tiž na starim mescu zostaňe. Ku večaru dajme temu roju kuščik cepleho rozridzeneho mjadu, stare pčoli ľespokojne zostaňu, poviličuju a vraca še do svojeho stareho pňaka. Na druhí dñež vypuščime z kľitečki zavretu

* Odruciť jich škoda, možeme sebe z nich do rezervi mladich matkoch nachovac.

neho kľumpa spadli, a tak koš obracime a na harlisko ku dzverom priložene pčoli visipeme, s ruku koš daskeforaz uderime. Pčoli še šumne na ramiki poscahuju, jak su už vjedno, oblak založime, calkom až ku ramikom ho vepchňeme a dzverka pňaku zavreme.

Harlisko ku visipaňu rojoch.

kami, vtedi matka jest pri roju. Ked aľe su ňespokojne, ked sem a tam litaju, vtedi roj matki ňema: dajak ju stracel a vtedi pčoli ked jim inakší matku dac ňezname, vraca še do stareho pňaka nazad.

Po peršim roju o 9 dňi, jak v starim pňaku zostale kralovne z kolískoch povichadzaju, vindze druhí roj, o tri dňi treći atd. Pred tima druhima rojami, jak mlada matka vindze z kolíski, oziva ſe „tū-tū“, tamte vecej matki, chtore ešči v kolískoch, jej odpovedaju „kva-kva“, ten koncert večarkom robja matki a je pevni znakom rojeňa na buducni dzeň.

Drobne roje pčolar ňej ňeprijima, ňej jich visipe do stareho pňaka, abi ňej spoji vecej roje dovjedna. Najlepši je od jedneho stareho pňaka ťem jeden roj prijac. Z drobnich rojoch dobre je matki do rezervi nachovac.

Daľše rojeňe pri košoch zastavic možeme (pravda ňe vše ſe to podari), ked na virojene koše abo pod ňich (Boczonádi koše) ladički s ramikami položime, a vov pňakoch po vinctem peršim roju hned otvorime treci šor ramikoch, žebi tak pčoli mesca maľi ku daľšemu pracovaňu. I tak zastavime daľše rojeňe, ked na mesco stareho pňaka (koša) novi roj položime, stari pňak (abo koš) na druhe mesco prestavime. Toto prečeraňe mesca už do žimu tak muši zostac.

Vov britkej, diždžovnej, bars vetrisej chvíli, ked pčoli z mlađeho roju vinsc ňemožu, treba jich karmic.

Ku rojeňu najprichodnejši čas je od 15-eho maja do počatku julia. Pozdnejše roje običajne ňe su už take mocne, žebi ſebe na žimu nasbirac vladali.

Kumštovne roje. Počatníkom pčolarom kumštovne roje robic ňerajim, bo lehko ſe ſtaňe, že z jednej dobrej, mocnej famelii zrobja dva slabe a plane. I zkušenim pčolarom ťem tak rajim kumštovne roje robic, ked abo ňemaju času čekac a pozor davac za naturalnima rojami, abo ked pčolník na

Ked pčoli pri litáču spokojne, v hromadki luftuju pňak so skridel-

magadziňe chceme dac robic, vtedi mesto deščički *Hanemannovo* mreže, s dzirkami prebitu cinkovu blachu založime, prez chtorej dzirki robotne pčoli ſe premescu a tam mjad do čistich plastoch ukladaju, matka aľe ſe ňe premesci, do plastoch vajička ňekladze, preto ſe menuju take plasti z magadzinu *panňenske plasti*, a mjad *panňenski mjad*.

Žebi pčoli zos hñizda do huri do otvorenego magadzinu injadoveho skorej privikli a višli, dobre je das dva ramiki s plodom (s mladežu), aľe bez matki! vložic do magadzinu, tak skorej ſe vičahňu, privikňu ku magadzinu, a tam mjad ukladac budu, i do totich celoch, v chtorich plod bul.

Na bokoch pňaka rinevki jest zarezane, do chtorich ramik ſe vkladaju, tak, že nad ramikami, medzi ňima $\frac{1}{2}$ cm., a pod ňima na dñe 4 cm. šlebodneho mesca jest, žebi sme spodek pňaka vičiscic mohli.

Hanemannovo mrežki.

Na každim pňaku tehdi 3 šori ramikoch, v jednim ſoru 11, dovedna 33 ramikoch jest. Na zadku pňaka dzverka jest, aľe pred ňima oblak, žebi sme pri otvorenú dzverkoch pčoli bez jejich turbovaňa prez oblak opatric mohli.

Každi ramik je punktovne jednakej miri, žebi ſe do teho isteho mesca hocktori zdal.

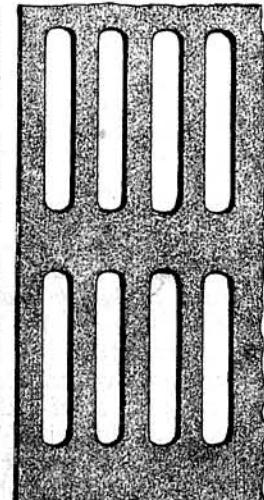
Ramik je	5	milimetre hrubi (Boczonádi 7)
" "	25	" Široki (" 23)
verchna lajstna	260	" dluha (" 340)
bočne lajstne	175	" (" 270)
spodna lajstna	240	" (" 320).

Do ramika na obidva procivne boki 2-2 klinčiki vbijeme, tak, žebi z ramikoch na 10 milimetre vistavaли, žebi ramiki jedno ku druhemu ňeprišli, a žebi medzi ňima pre pčoli mesco zostało.

Na verch ramikoch z dnuka falatek sušu prilepime, abo z vosku roztopeneho jednu prostu leňíjku vilejeme, žebi pčoli vedla tej leňíjki prosto, a ňe križom-kražom plasti budovali.

Šikovni človek pčolar i sam zna ſebe zrobic pňak, ku temu ciľu najlepši je jeden pňak prihesc dac na muster, a zaňim robic tamte.

Pňaki ramikovo jest jedinaki, dvojňaki i trojňaki. Praktičnejši je jedinak, bo ho možeme lekcejši prehesc z jedneho

mesca na druhe. Dvojňaki-trojňaci su zaš preto lepše, bo v nich pčoli vekše ceplo maju a lepší vižímuju.

Cena jedného krajinského spolkového pňaka, jedinaka, 10 kor., dvojňak 18 kor., trojňak 27 koruni stojí.

Jeden ramik hotovi stojí 8—10 fillére. Cena sto ramikoch 7 koruni. Dostac može hotove, vihubľované lajstne na ramiki 5 kila za 4 koruni.

B.

Take pčoláre, chtore starodavne slamene koše maju s l'itačami na spodku prejsc možu ku kumštovnem pčolareňu, a s tim dochodek znamenite rozmnōžic, ked na košu jednu na pesc široku dziru virežu, na chtoru Hanemannovo mreže založu, a na verch tej dziri jednu ladičku položu, v chtorej 8—10 ramiki zavešene. Koš i ladičku na spojenim mescu s hlinu oblepic treba. Na spodku tej ladički taka veľka dzira še virežu, jak je i na košu, v jednim boku ladički dzverka, prez chtore ramiki vložic i vibrac še možu.

Perše zaprovadzovatele tich ladičkoch na slamene koše, takzvaneho prechodneho pčolareňa buļi uherske pčolare, katolicke kňažove: Paulik Gábor i Göndöcs Benedek.

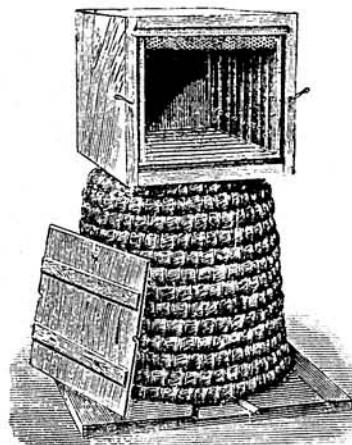
C.

Pňak Boczonádi.

Dluhoročna skušenosc, bлизko v ſíckich pčolaroch na to naučela, že krajinski spolkovi pňak je malí, ušilovnosc pčoloch řebiva v ňim nadosť viužívana, preto pre našo okoličnosce potrebni je vekši pňak.

Idősb Boczonádi Szabó Imre vinaſol a poskladal jeden pňak, chtori takej istej konštrukcií je jak krajinski (okrem mrežoch Hanemannovych, chtore Boczonádi řechasnuje), Iemže je vekši, a litač řema na dñe, na spodku, ale pod povalu na verchu, a sice o veľo vekši jak krajinski.

(Idb. Boczonádi Szabó Imre je rodak z Kiskunfélegyháza, * 1847. 9. novembra. Dokončení jurista, pozdnejší ſpivákom ostal v budapeščanskej kral'ovskej Operi, a tak kolozsvárskej. Pre chorosc ten stav opuštel, penziu dostal a gazdovac i takoj pčolaric začal v roku 1885-tim. Od teho času hned preukazal, že pňaki krajinského spolku su male, i spusob pčolareňa novi započal.)

Ramikova ladička na verchu koša zo spodním l'itačom.

jucima pčolami svoj pňak obraňic ſevladaju. Taki slabí napadnuti pňak treba na 2—3 dni indzej odložic, a na jeho mesco prazdní postavic, ked zlodzeje v ňim ňič ňenajdu opušča ho a uspokoja ſe. Ked pňak ruſic ňemožeme (trojňak, abo zamurovaný), litač na telo treba s užic, žebi na uzkej dzirki ťem jedna pčola ſe premescila, tak lepší ſe znaju napadnute pčoli obraňic.

Chtora fameľia hñido už calkom zapulňela, tej možeme otvoric i najvišši šor ramikoch, to jest mjadovi magadzin, abo pri Boczonádi pňakoch najspodnejši šor. Najlepší je prazdne ramiki s takim sušom ukladac, v chtorim robotne celli jest.

Do mjadoweho magadzinu skorej vejdu pčoli, ked jim tam jeden ramik s plodom založime.

L'e t o.

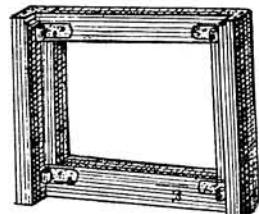
Rojeňe pčoloch. To sice na skorši čas padne jak ſeto, ale predči ho už ku ſetu rachujeme, bo ked ſe pčoli roja, vtedi ſetu ſe ceplu panovac muši.

Ked pri dobrej chvíli čeladz fameľii na telo ſe rozmnožela, že už ſedvo ſe vov pňaku zmesci, počina ſe ku rojeňu hiftac. Toto hiftaňe započne ſe s vichovavaňom trudoch, pozdnejší vibudovane bivaju na kraje plastoch kraľovnej koľiski, do chtorich matka vajička nakladze. Z tich vajičkoch viraſtajicu mladež robotne pčoli s veľku ušilovnoscu piňuju. Čim baržej roſtu mlade kraľovne v koľiskoch kraľovnej, tim ňespokopojnejšu ostaňe ſtařa matka, jak kebi napredok čula, že jej tutejše kraľovaňe je už ňepnevne. Hľeda, pozvoluje ku ſebe jednu stranku pčoloch, a s tim narodom ſvojim pri cichej, ſumnej chvíli, običajne rano od 8-mej do popoladňu 2—3-ej hodzini viľec, pčoli ſe viroja: to ſe menuje *perší, abo hlavní roj*.

Vilecení roj na dajaki bližki ſtron ſedne medzi lisce, konare, zkadzi ho, do napredok virichtovaneho, a s meliſsu (abo s čarnobiľom, s citronovou ſkurku) vičuchaneho koſa, abo do ladi na lapaňe rojoch, ſtreſeme. Koš položime na desku ſpodňarku, ale tak, že ho podepreme s kaminkom abo s drevkom, žebi von zostavajuce abo litajuce veľo pčoli prez odhileni ſpodek komotče do koſa vejſc mohli. Ked roj v tim istim koſu daľej trimac, chovac chceme, do koſa už napredok križom das 2—3 paľički vſtúrime. Ked ale roj do ramikoveho pňaka presipac chceme, vtedi to zrobime, jak ſe pčoli ulahoja (da o hodzinu) abo až ku večaru. Pňak ku temu ciľu dobre vičiscieme, s čarnobiľom (abo s meliſsu abo s citronovou ſkurku) vičuchame, a 5—6 pari, slabším rojom 4 pari ramiki (s priľepenim falatkom plastru) doňeho zaveſime. Roj s koſom hore dnom obracenim na žem ubijeme, žebi pčoli v koſu do jed-

tim baržej še množi plod (mladež); robotnice ho piňuju, karmja, zohrívaju, a pri temu mijad vpotrebujú.

Ked stali cepli čas nastáne pčoli mocno višťuju, pracuju, bivaňe svojo napravjujú, vodi a kvetoveho prášku znašajú. Vtedi pčolar dokladnejší muši fameleie popprepatrac. Splesňete, sčarňete plasti s trudovima cellami treba vibrac. Ked še plod (mladež) už rozmnožuje, vtedi hñizdo zvekšujeme, tak, že medzi dva splodom zapulňete plasti založime prazdni ramik. (Pod prazdnim ramikom ňerozumim čisti dreveni ramik, ale vše taki, v chtorim falatek kumštvovneho, abo naturalneho sušu už prilepeno jest.) Kedbi pčoli na červinku cerpice zababraň buši pňak, treba ho očiscic.

Furma na zbiajanie ramikoch.

Mjadu a vodi na jar hojno muša mac pčoli, žebi mladež dobre karmena bic mohla. Najnaturalnejší pokerm pčoloch je mijad vov plastoch, chtori z verchu porozdzirac, pootvirc, a s vodu pokropic treba, ked taki němame, dajme jim čisteho mijadu. Karmeňe vše večar še stanuc muši, žebi kradež, rabovaňe něpovstalo, dajme jim teľo, keľo prez noc do svojich celoch poukladac vladaju, na rano načinko jim odebrac treba.

Vodova šprica na ucekajuce roje.

Fameleie, chtore primušene su v jar z vonka sebe vodi nošic, tišice pčoloch utraca. Do pňakoch tehdi davajme tiž načinko na pojeňe s vodu, a do košoch slamenich nalejme hoclem raz v tiždru pohar vodi.

Ked dachtora mocna fameleia na jar veľo mijadu ma, odberme jej zvišku, dajme to slabším femeliom, a na to mesco založme prazdne plasti, žebi matka mala kdze vajíčka klasc.

Ked obačime, že matka nědobra, prečerajme ju, tak, jak o tim na 6-tej a 31-tej straňe reč jest.

Poňevač plod (mladež) veľo mijadu potrebuje, ked ten mijad pčoli z vonka naznašac něvladaju, vikradňu ho od druhich slabšich pčoloch. Toto rabovaňe bars něbezpečne visledki mac može na cali pčolník.

Rabovaňe najskorej vtedi povstaňe, ked vov pčolíku s mijadom něpozorľivo narabjame, a z něho všadzi povíšivame, abo nakapkame. Pričinu rabovaňa može bic ai zcerpeňe slabich famelioch vov pčolníku, chtore pre slabosc, pred mijad hľeda-

Boczonádeho ramik a lajstňa je 7 mm. chruba, 23 mm. široka, na ramiku verchňa lajstňa 34 cm. (krajinska 26), na ramiku spodná lajstňa 32 cm. (krajinska 24), na ramiku dva bočne lajstňe 27 cm. (krajinska 17 $\frac{1}{2}$).

Krajinski pňak s pňakom Boczonádi porovnani take miri maju:

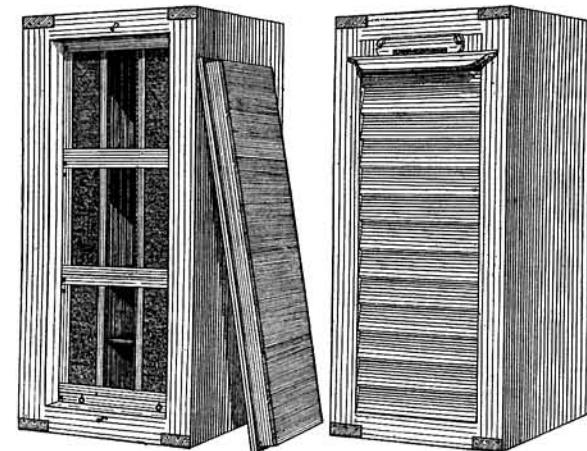
Krajinski je 61 cm. visoki, 41 cm. hľiboki, 25 cm. široki, obšah dovjedna 62 litre;

Boczonádi je 91 cm. visoki, 36 cm. hľiboki, 34 cm. široki, obšah dovjedna 111 litre.

Ten pňak je dزي vej naturi pčoli i s tim primeraňejší, že litac na verchu. V dudloch stromovich dzive pčoli tiž tak buduju, z verchu do spodku. Poňevač pčoli na sa-mim verchu maju hñizdo, a sice veľke, bo i mesco maju veľke, matka ľem do verchňich šo-roch kladze vajíčka (ma dosc mesca), a pčoli do spodnich ra-mikoch ukladaju mijad; preto Boczo-nádi něpotre-buje Hane-mann-mreže.

Id. Boczonádi Szabó Imre.

Ramikovi pňak, Boczonádi.

Tote pňaki su calkom novotne (1904), ale doterajše probi, chtore tišic pčolare (medzi ňima i ja) prekonači každeho o tom prešvedčeli, že vecej mjadu daju. Boczonádi mal jedno na druhe 25 kila, ja sam mal v roku 1909-tim v jedinim pňaku čisti dochodek 40 kila mjadu, a zostalo ešči na dvoch šoroch ramikoch nadose na žimovaňe. Jedno na druhe tiž šmele možeme rachovac najmenej 25 – 30 kila z jedného pňaka. (V krajinskich som mal v roku 1909-tim jedno na druhe 10 kila).

Važna vec je pri temu pňaku, že bars mala je s pčolami robota. Ked z počatku nošena otvorime jim cali pňak s ramikami založení, netreba še nam ho aňi dorušić, až leiem jak zvišni mjad vibereme, tehdi s tu istu jednu mocu dvaraz-triraz teľo famelie zaopatrime.

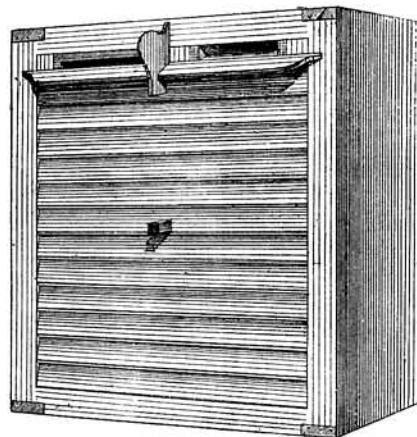
I o tím še všicke pčolare prešvedčeli, že v Boczonádi-pňakoch pčoli ľepši vižimuju, a skorej še na jar i do praci daju. Poňevač hñizdo pčoloch na verchu, zvišna para vinďze von, pčoli ľernajú mokroti, veľhotnosti. Pri spodných litačoch para na spodek spadňe, na vodu še obraci, z pňaka v žime čurkom še leje voda, chtora zamaržne a ukradne ceplotu pčolom potrebnu.

Pravda, že tote pňaki, poňevač su veľke, mocno muša byc budovane, ai proci žimi pilnejsi konštruované, zato su ai drakše, na tote drakše pňaki vidani kapital ale je taka investicia, chtora hojní užitek donaša.*

Najvekši uherski muderec pčolarski, chtori v najnovšim čase jednu europajskeho chiru 2400 veľke strani veľku uhersku pčolarsku knížku napisal: *Sötér Kálmán* o Boczonádeho pňakoch s najvekšu uznanlivoscou piše, a všicke tutak višszej vypisane visloveňa, od slova do slova potverdzuje.

(Sötér Kálmán rodak z obci Csúz (Komárom) * 1834. 11-ho októbra. Maturu složel v 1854-im roku, za dva roky bul klerikom v Ostrihome, ale pre chorosc vistupel, a v roku 1858-im skerz hercegprimaša, za gazdovskeho uredníka bul vimenovaní do primašskej majetnosći Mocsu. Od roku 1874-ho v obci Inám (Hont) v penzii je, bo je chorl'avi ľovek.

Pčolarstvo už od 1848-eho roku provadzi. Dnes on ma v Uherskej krajine najvekšu pčolarsku biblioteku. Titul jeho chirešnej uherskej knížki

Dvojňak pňak Boczonádi.

* Cena Boczonádi pňaka jedinaka 20–40 kor., dvojňak 40–50 kor.

Zel'ezko na čisceňe bokoch pňaku.

zaisce obšahuju še i tote znamosce, chtore pri slamenich košoch znac mame.

Predstavme sebe, že jeden gazda, počatník vov pčolareň kupi sebe pčoli včas na jar, ked še pčoli ešči ľečisceli, tak vtedi praca teho počatníka nasledujica ma bic:

Jak še jar ukazovac počne – jakkolvek pčoli nedaju še zahareštovac v pňakoch ale še i na šili ciskaju von, predci z vekšeho od nas zaviši, že kedi jich vpuščime.

Vidl'ički na otváraňe plastoč mjadovich.

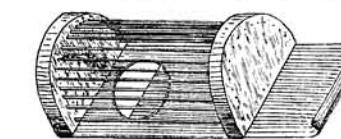
Prichodni čas ku vpuščenju pčoloch ľemožeme z kaľendaru uridzic, bo on zaviši od teho, že von jaka chvíla, a či pčoli maju už vonka co hľead. Ked vonka sami čisti šnih, a bažički ešči ľevidno, vpuščenie pčoloch ľemalo bi žadneho cílu, ked ale šnih hiňe, a ked še už bažički na stromoch ukazuju, vtedi nít pričini, žebi sme pčoli ľevipuščeli.

Ked pred pčolníkom šnihu jest virucajme ho ztamatzi a rozrucajme pred pčolníkom na žemkušik slami abo pľevoch, žebi ku včiščenju še viličajuce pčoli maľi kdze odpočnuc, žebi na holu žimnu žem ľespadli, bo bi zahinuši.

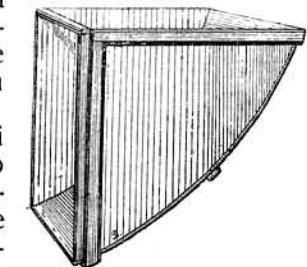
Pozor dajme na každi pňak, či še už vičisel, kedbi z dachtoreho pňaka aňi po zaklopkaňu, aňi po ceplim nadichaňu pčoli ľevišli, vtedi pevne prez žimu vihinuši. Take pňaki ľezohabme v pčolníku, bo bi jich druhe vikradli, ale zpratujme jich het ztamatzi.

Ked še pčoli čisca, pri dobrej ceplej chvíli, otvorme litač, otvorme oblaček na zadku, a mertve pčoli zos dna virucajme, dno pňaka vičiscme. Kedbi v dachtorim pňaku ľebulo mjadu, treba jim 1–2 ramiki vložic, a pčoli napozatim, až ňiž stali dobrí čas ňenastaňe rušac ľešlebodno.

Matka už počatku marca kladze vajička. Čim ceplejši čas,

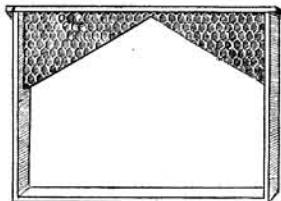
Kl'itka na matku.

Harl'isko na presipaňe rojoch.

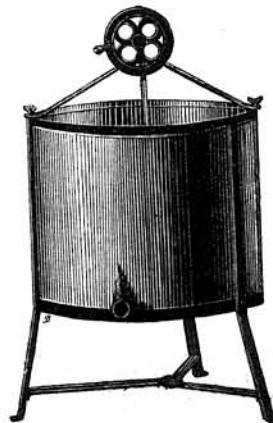
potrebne su osobne videlki a mjadovi nož.

12. Potrebne nastroje su pre pčolara daskeľo kľitečki pre matky.

Kumštovní suš z voskom do ramikoch na dvojaki spusob pril'epeni.

13. Harlisko blašene na presipaňe rojoch z koša do pňaka.
14. Načinko na karmeňe abo na pojeňe pčoloch.

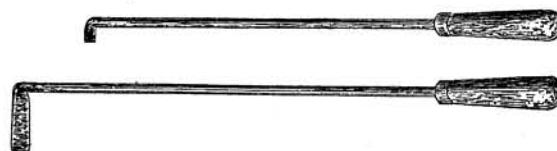
Mašina na vibiraňe mjadu.

Dopatrovaňe pčoloch od jari — do žimi.

J a r.

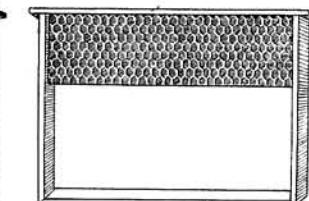
Počatočne znamosce najlekčejši tak sebe privlastnič možeme, keď jeden caloroční život pčoloch od včas jari — až do koncu žimi spozornoscu sprovadzame.

O takim pčolareňu, chtore ľem vov slamenich košoch še kona, ňetreba veľo naucena davac. V peršim radze

Žel'ezko na čisceňe dna pňaku.

mam tehdi ohľed na pňaki s ramikami; v tim modernim pčolareňu

je: „A měh és világa“. Od 1878-eho roku začal ju spisovac a naschromaždil v ňej ňesmírni poklad pčolarskej mudrosci, pre chtori jeho knižka jedina je vov ſvetovej pčolarskej literaturi.)

Okrem spomnutej sistemoch jest pňaki tišicerojake. Vov fabriki a pčolarstve Mathey Károly Késmárk jest krasne a tiž dobre pňaki amerikanskej sistemi ku dostaňu.

D.

Boczonádi ma i slamene koše,

chtore su tiž vekše jak običajne. Običajnih obšah je 28 – 30 litre, Boczonádeho slamene koše maju obšah 50 litroch. Litače maju tiž ňe na spodku, ale na verchu. Z vlastnej skušenosci tiž možem povedzie o tich košoch, že pčoli veľo mjadu v nich naznašaju, ai ľepši vižimuju. Pod tote koše,

Slameni koš I.
Boczonádi.

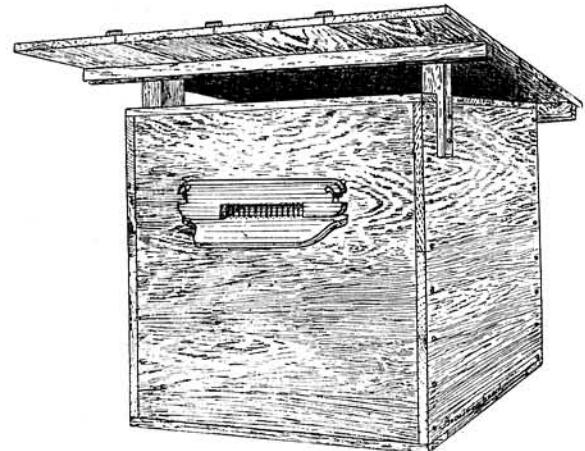

Spodnarka deska pod koše so šupladkou.

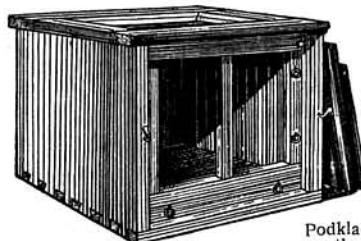
žebi še ľekčejši spodek vičiscie mohol, dobre je podložic taku desku, chtora šupladku ma, a šupladku z pod koša vicahnuc možeme bez teho, žebi sme še koša ai ľem dorušic mušeli.

E.

Jak pri običajnich košoch, (chtore na spodku litače maju) ladičku s ramikami poverch koša položic možeme, tak slamenim verhne litače maju cim košom Boczonádeho take ladički podložic možeme, na košu nam tehdi dziru robic ňetreba.

Dreveni pňak na vonka suci s daškom.

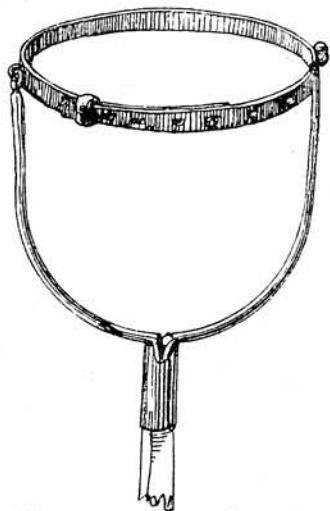

Ked še pri starich košoch ladička s 8 ramikami zabuduje, budzeme mac v ňej 12 kila mjadu, v Boczonádeho ladički zos 8 zabudovanich ramikoch možeme mac 26-29 kila.

Podklad s
ramikami.

Sersam a nastroje ku pčolareňu potrebne.

1. Perši, najhlavnejši sersam su *koše a pňaki*. Majme teho vše nadost, žeby sme v lece, včas najvekšej potrebi na zahal litac, behac, telegrafovec, meškac, draho kupovac, abo požičac němušeli. Koše a pňaki vše čisto trimajme, od osoch a pavukoch jich očiscujme, od moľoch so švablom vikurujme. Slamene koše tervacejše a na žimu cepľejše su, ked jich olepíme so žoltu hlinu, do chtorej plevi, kravské lajno, ošateho popelu a soľi namišame.

Obruča na založenie koša, ku lapaňu rojoch.

2. Ked roj dakdze bars visoko višednul, kdže i s drabinu česko dostac, dosc ňebezpečna vec je še drapac. V tim padze dobre je mac pri ruki tak i dajaki sersam, jak na obrazku na koniec širokych vidloch taku obrúču privjažeme, do chtorej ſe koš zmesci, a tak na dručku vidižvihneme koš dohuri a roj do ňeho vtrešeme.

3. Vše treba mac nadost spodňarki deski, žeby bulo co podložic pod koš, ked ſe roj ulapi. Bars dobra spodňarka pod koše suca je na obrazku pod 3. nr.

4. V pčolníku hotovo trimajme na čisceňe a vimitaňe 1 – 2 huťe skridla, a daskela jednotlivé veľke pirka na zmitaňe pčoloch. Tehdi pčoli ňe so skridlom, ale s jedným pirkom zmitujme.

5. Pri ramikových pňakoch počet ramikoch esči raz teľi ma bic, jak keľo ſe naraz do pňakoch zmesci. Veľke ramiki s mjadom su česke, ai ſebars odpredajne, bo su drahe. Ked ramik

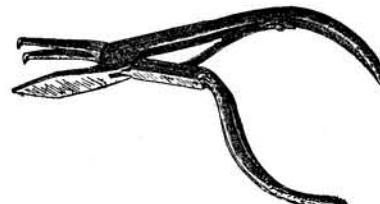
Sersam a nastroje ku pčolareňu potrebne dostac možno za najlacnejšu cenu:
ku Boczonádi pňakom pod adresu: „Méhészeti“ Ujpest, Széchenyi-utca 7,
ku pňakom krajinského spolku: Kühne Ferencz Utóda Budapest, I., Attila-utca 99.

na vecej menše ramiki rozdeľime, take menše virobene ramiki s mjadom o velo lekčeji a ľepši predame. Do krajinského ramiku dva abo štiri, do Boczonádi-ramiku ſesc menše ramiki vložene bic možu.

6. Nevihnutedelne potrebni sersam su jedne *klišče* na ramiki, daľej

7. Capek na ramiki.

8. Kumštovni suš je tiž potrebni, jak o tim už na 9-ej straňe hutoreno bulo. Ten do

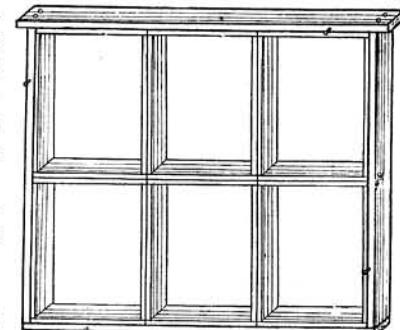

Klišče na ramiki.

9. Ked mjad ňe so sušom, ale ťem čisto predac chceme, abo na mocno ceplim mescu (ale ňe pri ohňu) rozložime ho na šita, žeby scekol, abo kupime *medomet*, mašinu na vibraňe mjadu zo sušu. Taka mašina stoji na krajinske ramiki 39 kor., na Boczonádi ramiki 49 koruni.

10. Jedno uzke, na koncu zahnute železko treba nam na vičisceňe dna, abo bočnich rinevkoch pňaka.

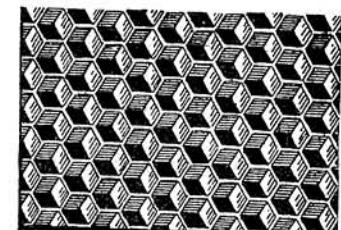
11. Na otviraňe mjadovich plastoch

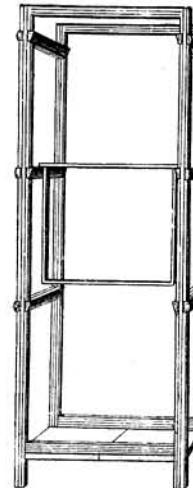
S malima boxes-ami rozdeľený Boczonádi ramik.

ramikoch prilepic možeme s voskom vov mašinki roztopenim, abo zos voskovej švički nakapkanim voskom, a sice na dvojakí spusob.

Jest jedna deščička, s pomocu chtorej kumštovni suš ľehko do ramiku prilepic možeme.

Kumštovni suš.

Capek na ramiki.

Mašinka na roztopenie vosku.